

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

**LIETUVOS
AUKŠČIAUSIOJO TEISMO**

PRAKTIKOS APŽVALGA

2018 m. birželis

PARENGTA

LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO
TEISĖS TYRIMŲ IR APIBENDRINIMO DEPARTAMENTO

Pastaba. Šioje apžvalgoje pateikiamos neoficialios Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (toliau – ir LAT) procesinių sprendimų santraukos. Šis dokumentas yra skirtas tik informavimo tikslais. Oficialius ir nesutrumpintus sprendimų tekstus galite rasti LAT interneto svetainėje www.lat.lt.

TURINYS

I. ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ BYLOS	4
ANK 422 straipsnio 5 dalies taikymas	4
<i>Dėl administracinės atsakomybės traukiamo asmens neblaivumo nustatymo</i>	4
II. BAUDŽIAMOSIOS BYLOS	5
1. Lietuvos Respublikos baudžiamojo įstatymo taikymas	5
BK 202 straipsnio taikymas	5
<i>Dėl profesinės veiklos versliškumo požymio</i>	5
<i>Dėl profesinės veiklos neteisėtumo požymio</i>	6
2. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso įstatymo taikymas	7
BPK 20, 53 – 55, 184 straipsnių taikymas	7
<i>Dėl nepilnamečio nukentėjusiojo atstovo dalyvavimo procese ir kaltinamojo teisės užduoti klausimus</i> ...	7
BPK 115 straipsnio taikymas	9
<i>Dėl mokestinės prievolės ir civilinės atsakomybės institutų atskyrimo</i>	9
<i>Dėl juridinio asmens vadovo ar kitų darbuotojų civilinės atsakomybės dėl valstybei nesumokėtų mokesčių</i>	10
<i>Dėl galimybės reikalauti įvykdyti mokestinę prievolę BPK nustatyta tvarka per civilinio ieškinio institutą</i>	11
BPK 332 straipsnio taikymas	12
<i>Dėl apeliacinio skundo išnagrinėjimo</i>	12
III. CIVILINĖS BYLOS	13
Asmenys	13
<i>Dėl teismo nutartimi taikant laikinąsias apsaugos priemones paskirto juridinio asmens turto administratoriaus teisės išduoti prokurą ir jos (ne)galiojimo</i>	13
Šeimos teisė	14
<i>Dėl nepilnamečio vaiko gyvenamosios vietos nustatymo ir vaiko nuomonės išklauso</i>	14
Daiktinė teisė	15
<i>Dėl pastato valdymo nuosavybės teise fakto nustatymo</i>	15
Sutarčių teisė	16
<i>Dėl žalos dydžio kaip civilinės atsakomybės sąlygos, esant nustatytam neteisėtam tinkamai neapskaičytos elektros energijos vartojimui</i>	16
<i>Dėl lėšų, sumokėtų pagal obligacijų pasirašymo sutartis, neįsigaliojus obligacijų emisijai dėl banko bankroto, draustumo pagal Lietuvos Respublikos indėlių ir įsipareigojimų investuotojams draudimo įstatymą</i>	17
<i>Dėl transporto priemonės vairuotojo kaltės dėl eismo įvykio metu padarytos žalos turtui įrodinėjimo (eismo įvykio deklaracijos įrodomosios reikšmės, draudikui sprendžiant dėl atsakingo už eismo įvykį asmens)</i>	18
<i>Dėl įskaitymo ir skolos dengimo turtu sandorių pripažinimo negaliojančiais actio Pauliana ir CK 6.930¹ straipsnio pagrindu</i>	19
<i>Dėl vekselio pagrindu notaro išduoto vykdomojo įrašo nepateikimo vykdyti per CPK 606 straipsnio 2 dalyje nustatytą terminą padarinių</i>	20
Deliktų teisė	21
<i>Dėl notarei, patvirtinusiai neteisėtą nekilnojamojo turto pirkimo–pardavimo sandorį, taikytinos civilinės atsakomybės (solidariosios ar dalinės) rūšies</i>	21
Viešieji pirkimai	21
<i>Dėl tarpusavyje susijusių ūkio subjektų, dalyvaujančių tame pačiame viešajame pirkime, pasiūlymų vertinimo</i>	21
<i>Dėl tiekėjų pasiūlymų (siaurąja prasme) vertinimo bei tinkamos tiekėjų teisių gynybos ir bylą nagrinėjančio teismo pareigos vertinti viešųjų pirkimų principų pažeidimus santykio</i>	23
Civilinio proceso teisė	25
<i>Dėl proceso dalyvio teisės paduoti atskirąjį skundą dėl teismo nutarties, kuria patenkintas prašymas išreikalauti rašytinius įrodymus</i>	25
<i>Dėl teismo sprendimo išaiškinimo</i>	26
<i>Dėl Europos vykdomojo rašto išdavimo ir panaikinimo</i>	26

Statybų teisė	27
<i>Dėl Nekilnojamojo turto registro ir Miškų valstybės kadastro duomenų sąveikos bei neteisėtos statybos padarinių šalinimo</i>	27
Darbo teisė	28
<i>Dėl darbdavio regreso teisės į darbuotoją</i>	28

I. ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ BYLOS

ANK 422 straipsnio 5 dalies taikymas

Dėl administracinėn atsakomybėn traukiamo asmens neblaivumo nustatymo

Apžvelgiamoje administracinio nusižengimo byloje pirmosios instancijos teismo nutarimu administracinio nusižengimo byla administracinėn atsakomybėn patrauktam asmeniui pagal ANK 422 straipsnio 5 dalį už transporto priemonės vairavimą neblaiviam (nustatytas 0,44 prom. (įskaitant paklaidą – 0,42 prom.) neblaivumo laipsnis) buvo nutraukta nesant administracinio nusižengimo įvykio ir sudėties. Apeliacinės instancijos teismo nutarimu pirmosios instancijos teismo nutarimas panaikintas ir paliktas galioti įgaliotos institucijos (policijos) nutarimas dėl administracinėn atsakomybėn patraukto asmens nubaudymo pagal ANK 422 straipsnio 5 dalį.

Administracinėn atsakomybėn patraukto asmens atstovas prašyme atnaujinti apžvelgiamą administracinio nusižengimo bylą nesutiko su jo atstovaujamojo nubaudimu pagal minėtą ANK straipsnį ir nurodė, kad apeliacinės instancijos teismas netinkamai taikė Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 452 patvirtintų Transporto priemonės vairuojančių ir kitų asmenų neblaivumo (girtumo) ar apsvaigimo nustatymo taisyklių (toliau – ir Taisyklės) 29 punktą, numatantį galimybę asmeniui, nesutinkančiam su policijos atlikto tikrinimo rezultatais, savarankiškai kreiptis į sveikatos priežiūros įstaigą.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas pažymėjo, kad ANK 422 straipsnio 5 dalyje nurodyto administracinio nusižengimo sudėties būtinasis požymis yra asmens neblaivumas, t. y. pagal šią normą asmuo gali būti baudžiamas tik tuo atveju, kai bylos duomenys neabejotinai patvirtina, kad vairuodamas transporto priemonę asmuo buvo neblaivus (jam turi būti nustatytas konkretus ir abejonių nekeliantis neblaivumo laipsnis). Pasak teisėjų kolegijos, įvykio vietoje atlikto vairuotojo blaivumo patikrinimo alkotesteriu rezultatai paprastai geriausiai atspindi asmens būseną vairavimo metu, o tokio patikrinimo rezultatai laikomi objektyviais ir patikimais, jei neįrodoma priešingai. Tuo tarpu papildomos priemonės naudojamos tuo atveju, jei dėl alkotesteriu atlikto patikrinimo rezultatų kyla abejonių. Kaip pažymėjo teisėjų kolegija, teisės aktai neįtvirtina pareigūnams pareigos kiekvienu atveju be išimties po du kartus tikrinti asmenį alkotesteriu, tuo nepaneigiant asmens teisės prašyti, jei jis nesutinka su alkotesterio duomenimis, kad jis būtų dar kartą patikrintas.

Administracinio nusižengimo byloje nustatyta, kad administracinėn atsakomybėn patraukto asmens blaivumas buvo patikrintas alkotesteriu įvykio vietoje, taip pat tai, kad asmuo pats, praėjus daugiau nei valandai po to, kai jam buvo atliktas tikrinimas alkotesteriu, nuvyko į medicinos įstaigą pasitikrinti neblaivumo.

Teisėjų kolegija nurodė, kad su alkotesterio rezultatais nesutinkantis asmuo ne vėliau kaip per valandą po to, kai jam atliktas tikrinimas, gali pats kreiptis į asmens sveikatos priežiūros įstaigą tam, kad būtų patikrintas jo neblaivumas (Taisyklių 29 punktą). Kartu teisėjų kolegija pažymėjo, kad vienos valandos terminas turi būti skaičiuojamas ne nuo administracinio protokolo surašymo procedūros pabaigos, o nuo policijos pareigūnų atlikto tikrinimo, su kuriuo administracinėn atsakomybėn traukiamas asmuo nesutiko, momento. Teisėjų kolegija sutiko su apeliacinės instancijos teismo išvada, kad toks griežtas reikalavimas prisistatyti per valandą po patikrinimo Taisyklėse nustatytas tam, jog sveikatos priežiūros įstaigoje atlikti tyrimai būtų kuo aktualesni ir būdami tikslesni mažiau skirtųsi nuo pirminio tikrinimo metu gautų rezultatų, kadangi būtent atvykimas į medicinos įstaigą laiku užkerta kelią spekuliacijoms dėl alkoholio galutinio pašalinimo iš organizmo momento. Teisėjų kolegijos nuomone, priešingu atveju, atvykus po

ilgesnio laiko tarpo (nepriklausomai nuo tokio vėlesnio atvykimo priežasčių) ir kraujo mėginyje jau neaptikus alkoholio bei konstatavus, kad jis per laiką nuo pirmojo tikrinimo momento galėjo išsiskaidyti organizme vykstant natūraliems oksidacijos procesams, nustatyti tikslaus išblaivėjimo momento nebėra galimybės, sprendžiamas tik klausimas, ar pirmosios patikros rezultatai medicininio požiūriu neprieštarauja kraujo tyrimo rezultatams. Teisėjų kolegija taip pat atkreipė dėmesį į tai, kad asmens neblaivumo laipsnis svarbus tik toks, koks jis buvo vairavimo metu, todėl administracinė atsakomybė traukiamo asmens iniciatyva atlikto kraujo tyrimo rezultatai patys savaime nepaneigia testavimo techninėmis priemonėmis duomenų ir turi būti vertinami pagal tas pačias taisykles kaip ir kiti įrodymai.

Atsižvelgusi į išdėstytas aplinkybes ir argumentus, teisėjų kolegija pritarė apeliacinės instancijos teismo išvada dėl administracinė atsakomybė patraukto asmens neblaivumo (t. y. įvykio metus buvus jį neblaiviu) ir jo atstovo prašymą atnaujinti administracinio nusižengimo bylą atmetė.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. birželio 1 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. 2AT-36-628/2018

II. BAUDŽIAMOSIOS BYLOS

1. Lietuvos Respublikos baudžiamojo įstatymo taikymas

BK 202 straipsnio taikymas

Dėl profesinės veiklos versliškumo požymio

Šioje baudžiamojoje byloje žemesnės instancijos teismų sprendimais D. J. buvo pripažinta kalta ir nuteista pagal BK 202 straipsnio 1 dalį už tai, kad, būdama gydytoja, versliškai ėmėsi profesinės veiklos – teikti asmens sveikatos priežiūros paslaugas, neturėdama šiai veiklai reikalingų licencijų, (iš viso 64 atvejais) ne asmens sveikatos priežiūros įstaigoje, po gimdymo atliko naujagimių sveikatos būklės apžiūrą ir išdavė pažymėjimus apie vaikų gimimą, juos patvirtindama savo individualios įmonės antspaudu, asmeniniu spaudu ir savo parašu, ir už tai gavo piniginių pajamų.

Išplėstinė septynių teisėjų kolegija (toliau – ir išplėstinė teisėjų kolegija), išnagrinėjusi šią baudžiamąją bylą, pirmiausia pažymėjo tai, kad pagal BK 202 straipsnio 1 dalį baudžiamoji atsakomybė nustatyta tik tam, kas neteisėtos ūkinės, profesinės ar kitokios veiklos ėmėsi versliškai ar stambiu mastu. Pasak išplėstinės teisėjų kolegijos, šie požymiai, rodantys didesnę neteisėtos veiklos pavojingumą, yra ir baudžiamosios bei administracinės atsakomybių atribojimo kriterijai, todėl jų nustatymas, kartu – ir tinkamas motyvavimas, yra būtinas tokio pobūdžio bylose. Nenustačius nė vieno iš šių požymių, neteisėta veikla užtraukia ne baudžiamąją, o administracinę atsakomybę pagal ANK 127 straipsnį. Išplėstinė teisėjų kolegija nurodė, kad riba tarp administracinės ir baudžiamosios atsakomybės dėl neteisėto vertimosi atitinkama veikla apibrėžiama per versliškumo požymį, kuris teismų praktikoje suprantamas kaip kriterijus, rodantis didesnę šios veiklos pavojingumą nei analogiško administracinio nusižengimo (ANK 127 straipsnis) ir todėl negali būti identifikuojamas formaliai ar vadovaujantis vien padarytų pažeidimų skaičiumi ir pan. Išplėstinės teisėjų kolegijos nuomone, atsižvelgiant į versliškumo sąvokos prasmę, nustatant šį požymį būtina vertinti visumą aplinkybių, reikšmingų darant išvadą dėl veiklos versliškumo, o ne pasirinktinai sureikšminti tik atskiras aplinkybes.

Išplėstinė teisėjų kolegija konstatavo, kad nors byloje ir pagrįstai nustatyta, jog D. J. neteisėtai ėmėsi profesinės veiklos, t. y. neturėdama šiai veiklai reikalingų licencijų, baudžiamoji atsakomybė jai pritaikyta nenustačius visų būtinųjų BK 202 straipsnio 1 dalyje nurodytos nusikalstamos veikos sudėtų sudarančių požymių. Anot išplėstinės teisėjų kolegijos, versliškumo požymis teismų sprendimuose motyvuotas D. J. veiklos pastovumu, piniginių pajamų (užmokesčio) už suteiktas paslaugas gavimu, taip pat veiklos vykdymu šalia kitos (paskaitų skaitymo, konsultacinės) veiklos. Tačiau, pasak išplėstinės teisėjų kolegijos, baudžiamojoje byloje nėra

duomenų (jų nenurodė ir teismai) apie didesnę D. J. veiklos mastą, parengiamuosius darbus tokiai veiklai vykdyti ir kitas aplinkybes, rodančias šios veiklos versliškumą (ir pavojingumą baudžiamojo įstatymo taikymo prasme). Išplėstinė teisėjų kolegija pažymėjo, kad, kaip nurodė byla nagrinėję teismai, D. J. iš neteisėtos veiklos gautos pajamos nebuvo didelės ir nebuvo pagrindinis jos pragyvenimo šaltinis. Išplėstinės teisėjų kolegijos vertinimu, vien tai, kad D. J. pažeidė teisinį reglamentavimą, t. y. vertėsi profesine veikla neturėdama tam licencijos, nenustačius šios veiklos versliškumo, nėra pakankamas pagrindas baudžiamajai atsakomybei pagal BK 202 straipsnio 1 dalį kilti.

Atsižvelgęs į išdėstytus argumentus, kasacinis teismas konstatavo, kad, sprendami D. J. baudžiamosios atsakomybės klausimą žemesnės instancijos teismai padarė neteisingas išvadas dėl vieno iš būtinųjų BK 202 straipsnio 1 dalyje nurodytos nusikalstamos veikos sudėties požymių – veiklos versliškumo. Dėl to kasacinis teismas žemesnės instancijos teismų nuosprendžių dalis, kuriomis D. J. nuteista pagal BK 202 straipsnio 1 dalį, panaikino ir baudžiamąją bylą jai nutraukė.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. birželio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-102-222/2018

Dėl profesinės veiklos neteisėtumo požymio

Nagrinėjamoje byloje pirmosios ir apeliacinės instancijų teismai dėl J. I. Š. priėmė skirtingus sprendimus – pirmosios instancijos teismas J. I. Š. dėl kaltinimo pagal BK 202 straipsnio 2 dalį išteisino, o apeliacinės instancijos teismas pripažino ją kalta ir nuteisė už tai, kad, neįgijusi medicininio išsilavinimo, nebūdama gydytoja ar kita sveikatos priežiūros specialistė, neturėdama licencijos, vertėsi uždrausta profesine veikla – priėmė normalius gimdymus ne asmens sveikatos priežiūros įstaigose, o gimdant gyvenamosiose patalpose, teikdama asmens sveikatos priežiūros paslaugas, priskirtas gydytojo akušerio ginekologo ir akušerio kompetencijai.

Išplėstinė teisėjų kolegija, išnagrinėjusi šią baudžiamąją bylą, konstatavo, kad, viena vertus, apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai J. I. Š. veiklą priimant gimdymus namuose pripažino uždrausta profesine veikla, už kurią atsakomybė numatyta BK 202 straipsnio 2 dalyje, kita vertus, nors pagal BK 202 straipsnio 2 dalies prasmę J. I. Š. vykdyta veikla ir nebuvo uždrausta, byloje nustatytos jos padarytos veikos faktinės aplinkybės patvirtina, kad ji buvo neteisėta (BK 202 straipsnio 1 dalies prasme). Dėl to, pasak išplėstinės teisėjų kolegijos, nors pirmosios instancijos teismas, priimdamas J. I. Š. išteisinamąjį nuosprendį, baudžiamąjį įstatymą taikė iš esmės tinkamai, tačiau padarė neteisingas ir nepagrįstas išvadas dėl J. I. Š. veikos teisėtumo.

Apžvelgiamos baudžiamosios bylos kontekste išplėstinė teisėjų kolegija pažymėjo, kad J. I. Š. vykdyta veikla – tai asmens sveikatos priežiūros profesinė veikla, kuriai ji adekvačios kompetencijos neturėjo ir kuriai būtinos specialios mokslo žinios, kvalifikacija. Išplėstinės teisėjų kolegijos vertinimu, sveikatos teisės normose įtvirtintų reikalavimų, keliamų subjektui, taip pat nustatytų kitų sąlygų tokiai veiklos rūšiai J. I. Š. nepaisė, taigi pažeidė Lietuvoje egzistuojantį teisinį reglamentavimą. Dėl to šiuo atveju pirmosios instancijos teismo nuosprendyje pateikti argumentai, kuriais iš esmės buvo grindžiamas J. I. Š. išteisinimas, t. y. kad ji veikė kaip „pribuvėja“, o „pribuvėjų“ veikla Lietuvoje įstatymais (ar kitais teisės aktais) nėra reglamentuota, išplėstinės teisėjų kolegijos nuomone, nėra teisiniai argumentai, kuriais galėtų būti grindžiamas nuosprendis. Be to, pasak išplėstinės teisėjų kolegijos, vadinamosios „pribuvėjų“ kaip tam tikros veiklos įvardijimas tėra būtino pobūdžio samprotavimai, kurie neparemti mokslo žiniomis, egzistuojančios legalios veiklos pavyzdžiais ir kt. Kartu išplėstinė teisėjų kolegija atkreipė dėmesį ir į tai, kad terminas „pribuvėja“ ar „pribuvėjų“ neapima medicininio išsilavinimo, sveikatos priežiūros paslaugų teikimo sampratų. Taigi, faktinės aplinkybės, kurios nurodytos kaltinime ir apeliacinės instancijos teismo pripažintos įrodytomis (jos nepaneigtos ir pirmosios instancijos teismo išteisinamajame nuosprendyje), t. y. kad J. I. Š. neturėjo atitinkamo medicininio išsilavinimo, kvalifikacijos, nebuvo gydytoja ar kita sveikatos priežiūros specialistė, neturėjo tokiai veiklai licencijos, išplėstinės teisėjų kolegijos vertinimu, atitinka BK 202 straipsnio 1 dalies dispozicijoje nurodytą veiklą – profesinės veiklos ėmimąsi neturint licencijos tai veiklai.

Dėl to, atsižvelgusi į byloje nustatytas aplinkybes ir išdėstytus argumentus, išplėstinė teisėjų kolegija konstatavo, kad J. I. Š. veikla buvo neteisėta, nes ji, neturėdama licencijos veiklai, kuriai ji reikalinga, taip pat neturėdama reikalingos kvalifikacijos, t. y. nebūdama gydytoja akušerė ginekologė, akušerė, ėmėsi šios rūšies profesinės veiklos, ją vykdė nesilaikydama ir kitų sąlygų (ne asmens sveikatos priežiūros įstaigoje), taip pažeidė Lietuvoje nustatytą teisinį reglamentavimą. Vis dėlto, kartu išplėstinė teisėjų kolegija pažymėjo ir tai, kad byloje nenustačius vieno iš būtinųjų nusikalstamos veikos, numatytos BK 202 straipsnio 1 dalyje, sudėties požymių – versliškumo, nėra pagrindo teigti, kad J. I. Š. veika užtraukia jai baudžiamąją atsakomybę (jos veika galimai atitinka administracinio nusižengimo, numatyto ANK 127 straipsnio 1 dalyje, požymius), todėl panaikino apeliacinės instancijos teismo nuosprendį ir paliko galioti išteisinamąjį pirmosios instancijos teismo nuosprendį.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. birželio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-102-222/2018

2. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso įstatymo taikymas

BPK 20, 53 – 55, 184 straipsnių taikymas

Dėl nepilnamečio nukentėjusiojo atstovo dalyvavimo procese ir kaltinamojo teisės užduoti klausimus

Šioje baudžiamojoje byloje pirmosios instancijos teismas L. M. (K.) pagal BK 140 straipsnio 3 dalį išteisino, nurodęs, kad nėra surinkta pakankamai jos kaltės įrodymų, o apeliacinės instancijos teismas L. M. (K.) nuteisė pagal BK 140 straipsnio 3 dalį (už keturias nusikalstamas veikas) už tai, kad nuteistoji sukėlė fizinį skausmą ir nežymiai sutrikdė savo mažamečių vaikų sveikatą. Apeliacinės instancijos teismas jos kaltę grindė ir nukentėjusiųjų mažamečių parodymais.

Kasacinės instancijos teismo teisėjų kolegija nutartyje pirmiausia pažymėjo, kad nukentėjusieji yra nuteistosios L. M. (K.) šeimos nariai – vaikai, kurie pagal BPK 82 straipsnio 2 dalį turėjo teisę neduoti parodymų arba neatsakyti į kai kuriuos pateiktus klausimus, tačiau nei ikiteisminio tyrimo teisėjo atliekamoje apklausoje, nei juos apklausiant teisiamajame posėdyje nebuvo užtikrintas tinkamas šios teisės realizavimas. Nukentėjusiuosius apklausiant ikiteisminio tyrimo teisėjui jie buvo mažamečiai: vienam iš jų buvo septyneri metai, kitam – dešimt metų; apklausiant teisiamajame posėdyje – atitinkamai aštuoneri metai ir vienuolika metų. Teisėjų kolegijos vertinimu, būdami tokio amžiaus nukentėjusieji dar negalėjo tinkamai suvokti BPK 82 straipsnio 2 dalyje įtvirtintos teisės turinio ir savarankiškai spręsti, kaip ją realizuoti; dėl šios teisės realizavimo turėjo spręsti jų atstovas.

Teisėjų kolegija nurodė, kad nepilnamečių nukentėjusiųjų atstovais pagal įstatymą gali būti tėvai (BPK 53 straipsnio 2 dalis). Jie gali dalyvauti procese ir ginti savo atstovaujamo proceso dalyvių interesus, išskyrus atvejus, kai tai prieštarautų nepilnamečio asmens interesams (BPK 53 straipsnio 1 dalis). Tuo tarpu šioje baudžiamojoje byloje nepilnamečių nukentėjusiųjų motina buvo įtariama ir kaltinama nežymių kūno sužalojimų jiems padarymu, todėl negalėjo būti jų atstove pagal įstatymą ir atstovauti jų interesams baudžiamajame procese. Nukentėjusiųjų tėvai buvo išsiskyrę, gyveno atskirai, konfliktavo tarpusavyje, nukentėjusiųjų tėvas buvo nuteistas už vengimą išlaikyti savo vaikus (BK 164 straipsnis), nukentėjusieji iki byloje nagrinėjamų įvykių gyveno su motina, todėl jų tėvas taip pat negalėjo tinkamai atstovauti savo vaikų interesams šiame baudžiamajame procese. Taigi, kasacinės instancijos teismo vertinimu, šiuo atveju turėjo būti sprendžiama dėl tinkamo nepilnamečių nukentėjusiųjų interesų atstovavimo baudžiamajame procese, kuriame įtariamoji buvo jų motina.

Teisėjų kolegija pažymėjo, kad nors ikiteisminio tyrimo metu BPK 53 straipsnio 3 dalies tvarka ir nebuvo priimtas nutarimas atsisakyti leisti nukentėjusiųjų tėvams dalyvauti procese kaip atstovams, tačiau ikiteisminio tyrimo pareigūno nutarimu nukentėjusiųjų atstovu pagal įstatymą buvo leista dalyvauti Vaiko teisių apsaugos tarnybos atstovei. Ikiteisminio tyrimo pareigūno

nutarimu nukentėjusiųjų įgaliotuoju atstovu buvo leista dalyvauti advokato padėjėjui, su kuriuo sutartį sudarė nukentėjusiųjų tėvas. Šie atstovai dalyvavo nukentėjusiųjų apklausose ikiteisminio tyrimo metu ir teisiamaajame posėdyje. Kita vertus, baudžiamojoje byloje nėra duomenų apie tai, kad prieš apklausas buvo aiškinamasi, kokie yra nepilnamečių nukentėjusiųjų interesai tiriamojoje byloje ir kokia pozicija šioje situacijoje – parodymų davimas ar atsisakymas juos duoti – labiausiai atitiktų nepilnamečių interesus. BPK 54 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad atstovas pagal įstatymą turi teisę dalyvauti atliekant proceso veiksmus, kuriuose dalyvauja jo atstovaujamas asmuo, ir padėti šiam asmeniui pasinaudoti įstatymų suteiktomis teisėmis. Bylos duomenys patvirtina tik faktą, kad Vaiko teisių apsaugos tarnybos atstovė, kuriai ikiteisminio tyrimo pareigūno nutarimu buvo leista dalyvauti nukentėjusiųjų atstove pagal įstatymą, dalyvavo nukentėjusiųjų apklausose, tačiau byloje nėra duomenų, kad atstovė pagal įstatymą padėjo nukentėjusiesiems pasinaudoti įstatymo suteikta teise neduoti parodymų apie savo šeimos narį arba neatsakyti į kai kuriuos pateiktus klausimus.

Teisėjų kolegija taip pat nurodė, kad nagrinėjamoje baudžiamojoje byloje, atsižvelgiant į veikas, kurios padarymu buvo įtariama ir kaltinama L. M. (K.), pobūdį, nepilnamečių nukentėjusiųjų įgaliotojo atstovo, su kuriuo sutartį sudarė su įtariamąja nesutariantis, su ja konfliktuojantis buvęs sutuoktinis, dalyvavimas taip pat neužtikrina tinkamo nepilnamečių interesų gynimo. BPK 55 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad ikiteisminio tyrimo pareigūnas, prokuroras motyvuotu nutarimu ar teismas motyvuota nutartimi pripažįsta, kad įgaliotojo atstovo dalyvavimas būtinas bylose dėl nusikalstamų veikų žmogaus sveikatai, laisvei, seksualinio apsisprendimo laisvei ir neliečiamumui, vaikui ir šeimai ar dorovei, kai nuo šių veikų nukentėjo nepilnametis, taip pat kitais atvejais, kai be įgaliotojo atstovo pagalbos nepilnamečio nukentėjusiojo teisės ir teisėti interesai nebūtų reikiamai ginami; tokiais atvejais dėl įgaliotojo atstovo dalyvavimo atitinkamai taikomos šio BPK 51 ir 52 straipsnių nuostatos. Nagrinėjamoje byloje buvo susiformavusi BPK 55 straipsnio 4 dalyje apibūdinta situacija: smurtu prieš nepilnamečius buvo įtariama jų motina. Taigi nukentėjusiųjų įgaliotojo atstovo dalyvavimas buvo būtinas, tačiau atsižvelgiant į tai, kad nukentėjusiųjų tėvai tarpusavyje konfliktavo, tokiu atstovu negalėjo būti paskirtas kurio nors iš jų pasirinktas atstovas.

Teisėjų kolegija, įvertinusi išdėstytas aplinkybes, padarė išvadą, kad ikiteisminio tyrimo metu ir teisiamaajame posėdyje nebuvo įvykdyti BPK 54 straipsnio 1 dalies reikalavimai, apklausiant nukentėjusiuosius buvo pažeistos BPK 82 straipsnio 2 dalies nuostatos. Taigi nukentėjusiųjų parodymai, teisėjų kolegijos vertinimu, buvo gauti pažeidžiant BPK nustatytą jų gavimo būdą, taip pat neatitinka BPK 20 straipsnio 4 dalyje nustatytų reikalavimų ir negalėjo būti pripažinti įrodymais, taip pažeidžiant BPK 20 straipsnio 5 dalies reikalavimus. Šie pažeidimai sukliudė apeliacinės instancijos teismui išsamiai ir nešališkai išnagrinėti bylą ir priimti teisingą nuosprendį. Dėl to teisėjų kolegija apeliacinės instancijos teismo nuosprendį panaikino ir paliko galioti pirmosios instancijos teismo nuosprendį be pakeitimų.

Teisėjų kolegija apžvelgiamoje baudžiamojoje byloje taip pat atkreipė dėmesį į tai, kad pagal BPK 184 straipsnio 4 dalį prokuroras apie ikiteisminio tyrimo teisėjo atliekamos apklausos vietą ir laiką privalo pranešti įtariamajam ir jo gynėjui; įtariamasis ir jo gynėjas turi teisę dalyvauti tokioje apklausoje, užduoti apklausiamam asmeniui klausimus, kai apklausa baigta, susipažinti su apklausos protokolu ir teikti dėl jo pastabas. Pagal BPK 185 straipsnį nukentėjusysis šaukiamas ir apklausiamas kaip liudytojas. Taigi, ikiteisminio tyrimo teisėjui apklausiant nukentėjusįjį (įskaitant ir nepilnametį), taikomos ir BPK 184 straipsnyje nustatytos taisyklės. Tuo tarpu šioje baudžiamojoje byloje L. M. (K.) apie nukentėjusiųjų apklausos vietą ir laiką pranešta nebuvo. Teisėjų kolegija taip pat atkreipė dėmesį į aplinkybę, kad nukentėjusiųjų apklausos metu (2015 m. rugsėjo 24 d.) L. M. (K.) dar nebuvo įtariamoji; įtariamojo statusą ji įgijo tik 2015 m. lapkričio 12 d., todėl formaliai būtų galima teigti, kad šioje situacijoje BPK 184 straipsnio 4 dalyje nustatyti reikalavimai nebuvo pažeisti, tačiau, įvertinus nukentėjusiųjų apklausos momentu buvusią faktinę situaciją, teisėjų kolegija padarė išvadą, kad tuo metu L. M. (K.) buvo vienintelis asmuo, kuris galėjo būti įtariamasis: apie tai, kad L. M. (K.) galėjo smurtauti prieš savo vaikus, nurodoma nukentėjusiųjų tėvo pareiškimė prokuratūrai, apie tai jis parodė ir apklausiamas kaip liudytojas.

Taigi nepranešimas L. M. (K.) apie kaltinimo liudytojų – nukentėjusiųjų – apklausą pas ikiteisminio tyrimo teisėją teisėjų kolegijos įvertintas kaip BPK 184 straipsnio 4 dalyje nustatytų reikalavimų pažeidimas ir įtariamios teisės dalyvauti apklausoje bei užduoti apklausiamam asmeniui klausimus suvaržymas, tai savo ruožtu sudaro kliūtį ikiteisminio tyrimo teisėjui duotus nukentėjusiųjų parodymus pripažinti įrodymais. Vis dėlto, nagrinėjamu atveju BPK 184 straipsnio 4 dalyje nustatytų reikalavimų pažeidimas nepripažintas esminiu baudžiamojo proceso įstatymo pažeidimu, nes nukentėjusieji buvo apklausti teisiama jame posėdyje ir taip kaltinamajai L. M. (K.) buvo užtikrinta teisė dalyvauti nukentėjusiųjų apklausoje bei užduoti jiems klausimus.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. birželio 26 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-225-689/2018

BPK 115 straipsnio taikymas

Dėl mokesstinės prievolės ir civilinės atsakomybės institutų atskyrimo

Nagrinėjamoje byloje civilinė ieškovė VMI pateikė civilinį ieškinį, kuriuo prašė priimant apkaltinamąjį nuosprendį priteisti solidariai iš atsakovų – UAB „D“ ir šios bendrovės direktoriaus – valstybės naudai 54 251,62 Eur pridėtinės vertės mokesčio, 15 140,17 Eur gyventojų pajamų mokesčio, 112,66 Eur įmokų į Garantinį fondą, 3741,89 Eur nekilnojamojo turto mokesčio ir 546,51 Eur pelno mokesčio. VMI teigimu, žala valstybei padaryta dėl nusikalstamų veikų, nurodytų BK 220 straipsnio 1 dalyje, 222 straipsnio 1 dalyje, – neteisingų duomenų apie pajamas, pelną ar turtą pateikimo ir apgaulingo apskaitos tvarkymo – padarymo. Pirmosios instancijos teismo nuosprendžiu VMI civilinis ieškinys paliktas nenagrinėtu, o apeliacinės instancijos teismo nutartimi VMI apeliacinis skundas atmetas.

Mišri Baudžiamųjų bylų ir Civilinių bylų skyrių išplėstinė teisėjų kolegija (toliau – mišri išplėstinė teisėjų kolegija) pažymėjo, kad kasacinės instancijos teismas yra išaiškinęs, jog neįvykdyta mokesstinė prievolė galėtų būti vertinama kaip žala civilinės atsakomybės požiūriu, jeigu būtų nustatyta, kad ją lėmė nusikalstami veiksmai ir dėl to nėra galimybės įvykdyti mokesstinę prievolę mokesčio įstatymo nustatyta tvarka ir pagrindais (kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-7-304-976/2016, 2K-7-68-222/2018). Tokia situacija gali susiklostyti, kai mokesčių administratorius negalės apskaičiuoti ar perskaičiuoti mokesčių nepažeisdamas Mokesčių administravimo įstatymo 68 straipsnyje nustatytų mokesčio apskaičiavimo ir perskaičiavimo senaties terminų dėl neteisėtų mokesčių mokėtojo veiksmų konstatavimo ir nesumokėtų mokesčių apskaičiavimo tiesioginio priklausymo nuo baudžiamosios bylos baigties ir joje teismo konstatuotų faktų, dėl nusikalstamos veikos trukmės, jos tęstinio pobūdžio. Galimybės užtikrinti mokesstinę prievolės įvykdymą Mokesčių administravimo įstatymo nustatyta tvarka ir pagrindais nebuvimą gali lemti ir kitos objektyvios priežastys.

Mišri išplėstinė teisėjų kolegija pažymėjo, kad tais atvejais, kai reikalavimas įvykdyti mokesstinę prievolę nėra teisiškai įmanomas, taikytinas civilinės atsakomybės institutas, t. y. valstybės reikalavimas dėl nesumokėtų mokesčių valstybei kiltų iš žalos atlyginimo teisinių santykių, jei juridinis asmuo apkaltinamuoju nuosprendžiu pripažintas kaltu dėl nusikaltimo valstybės finansams padarymo (BK 219, 220, 221, 222, 223 straipsniai). Tokiu atveju juridinio asmens civilinė atsakomybė taikoma pagal civilinės teisės deliktinę atsakomybę reglamentuojančias taisykles. Deliktinė juridinio asmens atsakomybė kyla tik nustačius visas civilinės atsakomybės sąlygas – neteisėtus veiksmus, pasireiškiančius nusikalstama veika, priežastinį ryšį tarp neteisėtų veiksmų ir atsiradusios žalos, žalą ir asmens kaltę. Juridinio asmens civilinės atsakomybės sąlygas turi įrodyti mokesčius administruojanti institucija.

Mišri išplėstinė teisėjų kolegija taip pat pažymėjo tai, kad skundžiamuose teismų sprendimuose nurodytas argumentas, jog BK 220, 222 straipsniai nenumato neigiamų padarinių (žalos) valstybės biudžetui požymio, todėl negali būti sprendžiamas ir žalos valstybei (nesumokėtų mokesčių) atlyginimo klausimas baudžiamojoje byloje, teisiškai nepagrįstas. Nusikalstamos veikos sudėties rūšis (materiali ar formali) nėra kriterijus, lemiantis galimybę reikšti ir nagrinėti civilinį ieškinį (kasacinė nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-68-222/2018), nors ankstesnėje kasacinėje

praktikoje, kuria kaip tik ir remiasi teismai šioje byloje, buvo pateiktas ir toks požiūris (kasacinė nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-308-697/2016). BK specialiojoje dalyje yra ne vienas mokestinės prigimties straipsnis, kuris nors ir nenumato žalos valstybės biudžetui požymio, bet yra tiesiogiai susijęs su tikslu nuslėpti mokesčius, pvz., kontrabanda (BK 199 straipsnio 1 dalis), muitinės apgaulė (BK 199¹ straipsnis), neteisėtas disponavimas akcizais apmokestinamomis prekėmis (BK 199² straipsnis) ir kt.

Pagal Mokesčių administravimo įstatymo 2 straipsnio 17 dalį mokesčių mokėtojas apibrėžtas kaip asmuo, kuriam pagal mokesčio įstatymą yra nustatyta prievolė mokėti mokesťį. Mokesčių mokėtoju pagal šį Įstatymą laikomas ir mokesťį išskaičiuojantis asmuo, t. y. Mokesčių administravimo įstatymo nuostatos minėtam asmeniui taikomos taip pat, kaip ir mokesčių mokėtojui, išskyrus tiesiogiai numatytus specialius atvejus. Taigi reikalavimas vykdyti pareigą atlikti mokestinę prievolę gali būti reiškiamas tik mokesčių mokėtojui.

Dėl juridinio asmens vadovo ar kitų darbuotojų civilinės atsakomybės dėl valstybei nesumokėtų mokesčių

Mišri išplėstinė teisėjų kolegija pažymėjo, kad civilinės atsakomybės subjektu dėl mokestinės prievolės neįvykdymo yra juridinis asmuo, nes tik jam pagal Mokesčių administravimo įstatymo 2 straipsnio 17 dalį kyla pareiga mokėti mokesčius, tačiau esant atitinkamoms sąlygoms, civilinės atsakomybės subjektu dėl žalos, padarytos nusikaltimu valstybės finansams, gali būti ir baudžiamojon atsakomybėn patraukti fiziniai asmenys – juridinio asmens vadovas ar kitas darbuotojas.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje yra išaiškinta, kad, neįvykdytą mokestinę prievolę vertinant civilinės atsakomybės aspektu – kaip dėl negautų pajamų valstybės patirtą žalą, aktualios CK nuostatos dėl juridinio asmens – mokesčių mokėtojo teisinio savarankiškumo ir atsakomybės pagal prievoles jam priklausančiu turtu (CK 2.33, 2.50 straipsniai), iš kurių išplaukia išvada, kad už neįvykdytą savo prievolę visais atvejais pirmiausia atsako pats juridinis asmuo, o kitų asmenų atsakomybė yra subsidiari ir galima tik esant išskirtinėms situacijoms. Taip pat kasacinio teismo praktikoje išaiškinta, kad civilinio ieškovo baudžiamojoje byloje civilinio ieškinio pareiškimas juridinio asmens darbuotojui, kuris kartu yra ir juridinio asmens vadovas, už nusikaltimu padarytą žalą galimas esant šioms sąlygoms – darbuotojas, padaręs žalą nusikalstamais veiksmais, kurie yra konstatuoti Baudžiamojo proceso kodekso nustatyta tvarka, ir iki žalos atlyginimo išnykus subjektui (darbdaviui), privalančiam už jį atlyginti žalą, gali būti tiesioginės civilinės atsakomybės subjektas (tiesioginis skolininkas) pagal deliktinę prievolę (kasacinė nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-328-248/2015). Kasacinio teismo praktikoje taip pat pripažįstami dar du pagrindai, kada kreditorius gali tiesiogiai nukreipti savo reikalavimą į juridinio asmens vadovą, – pirma, kai žala padaryta individualiam kreditoriui konkrečiai į jį nukreiptais neteisėtais veiksmais (kasacinė nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-389/2014), arba Įmonių bankroto įstatymo 20 straipsnio 7 dalies pagrindu, kai vadovas yra kaltas dėl tyčinio bankroto ir aišku, kad su kreditoriais bendrovė nebeatsiskaitys (kasacinė nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-115-915/2017). Visais minėtais atvejais juridinio asmens vadovas ir (arba) darbuotojas tiesiogiai kreditoriui atsako tik tada ir tik tokia apimtimi, kai kreditorius negali gauti savo reikalavimo patenkinimo iš juridinio asmens.

Mišri išplėstinė teisėjų kolegija nurodė, kad civilinis ieškinys baudžiamojoje byloje galėtų būti pareiškiamas juridinio asmens vadovui ar kitam darbuotojui ir tais atvejais, kai mokestinės prievolės negalima išieškoti iš juridinio asmens dėl jo nemokumo, kuris suprantamas kaip nepajėgumas vykdyti turtinio pobūdžio prievolių, kurių mokėjimo terminai yra suėję. Teismas, kiekvienu konkrečiu atveju įvertinęs visas bylos aplinkybes, turėtų spręsti, ar juridinio asmens nemokumas yra toks, kad nėra galimybių arba jos labai menkos išieškoti žalą iš paties mokesčių mokėtojo – juridinio asmens. Tokiu atveju tam, kad baudžiamojoje byloje būtų patenkintas žalos atlyginimo reikalavimas iš juridinio asmens vadovo ar kito darbuotojo, kuris nėra mokesčių mokėtojas, turi būti nustatyta: vadovo ar kito darbuotojo nusikalstama veika, dėl kurios valstybė patyrė žalą nesumokėtų mokesčių forma; žala, kurią sudaro dėl vadovo ar kito darbuotojo

nusikalstamų veiksmų nesumokėta ir iš paties juridinio asmens dėl jo nemokumo negalima išieškoti mokesčių suma; priežastinis ryšys tarp vadovo ar kito darbuotojo veiksmų ir žalos; vadovo ar kito darbuotojo kaltė. Juridinio asmens – mokesčių mokėtojo – vadovo ar kito darbuotojo civilinės atsakomybės sąlygas turi įrodyti mokesčius administruojanti institucija. Juridinio asmens vadovui ar kitam darbuotojui, pripažintam kaltu dėl nusikalstamos veikos padarymo, nekiltų civilinė atsakomybė, jei jis įrodytų, kad mokesstinė prievolė nebūtų įvykdyta net ir tuo atveju, jei nebūtų padaryta nusikalstama veika. Nustatydamas juridinio asmens vadovo ar kito darbuotojo civilinės atsakomybės sąlygas, teismas, be kita ko, turi išsiaiškinti, ar nėra galimybių mokesčių bei žalos išieškoti iš juridinio asmens – mokesčių mokėtojo.

Šioje nutartyje, be kita ko, pažymėta ir tai, kad jei būtų nustatyta, jog baudžiamojoje byloje nėra galimybių nustatyti vieną iš fizinio asmens civilinės atsakomybės sąlygų, t. y. žalą, kurią sudaro dėl vadovo ar kito darbuotojo BPK nustatyta tvarka konstatuotų nusikalstamų veiksmų nesumokėta ir iš paties juridinio asmens dėl jo nemokumo negalima išieškoti mokesčių suma, yra pagrindas ieškinį juridinio asmens vadovui ar kitam darbuotojui palikti nenagrinėtą.

Dėl galimybės reikalauti įvykdyti mokesstinę prievolę BPK nustatyta tvarka per civilinio ieškinio institutą

Mišri išplėstinė teisėjų kolegija atkreipė dėmesį į tai, kad pareiga vykdyti mokesstinę prievolę (pareiga mokėti mokesčių) savo esme reiškia pareigą įvykdyti prievolę natūra, o ne žalos atlyginimo prievolę, todėl ji negali būti sutapatinama su civilinės atsakomybės prievole. Tais atvejais, kai mokesčiai gali būti apskaičiuotas mokesčių teisės aktų nustatyta tvarka, pavyzdžiui, nepraėję mokesčio apskaičiavimo ir perskaičiavimo senaties terminai, ir nėra nustatyta mokesstinės prievolės pabaigos pagrindų, valstybės institucija, administruojanti mokesčių, privalo apskaičiuoti tokį mokesčių ir reikalauti jų sumokėti mokesčių teisės aktų nustatyta tvarka.

Tačiau aiškinant ir taikant BPK nuostatas, nustatančias civilinio ieškinio nagrinėjimą kartu su baudžiamąja byla, reikia atsižvelgti ir į baudžiamojo proceso paskirtį. Pagal BPK baudžiamojo proceso paskirtis yra ginant žmogaus ir piliečio teises bei laisves, visuomenės ir valstybės interesus greitai, išsamiai atskleisti nusikalstamas veikas ir tinkamai pritaikyti įstatymą, kad nusikalstamą veiką padaręs asmuo būtų teisingai nubaustas ir niekas nekaltas nebūtų nuteistas, be to, būtų užtikrinta veiksmingesnė visuomenės, valstybės ar kitų asmenų interesų apsauga.

Mišri išplėstinė teisėjų kolegija pažymėjo, kad civilinio ieškinio pareiškimas baudžiamajame procese paremtas nukentėjusio dėl nusikalstamos veikos asmens teisių gynimo operatyvumo idėja. Tokiu ieškiniu siekiama sudaryti galimybę kompensuoti jo dėl nusikalstamos veikos patirtus turtinio pobūdžio praradimus tame pačiame procese, kuriame sprendžiamas baudžiamosios atsakomybės klausimas, nereikalaujant iš šio asmens pradėti naujų savarankiškų teisinių procesų. Be to, baudžiamajame procese nustatytas nesumokėtų mokesčių dydis gali būti reikšmingas ir nusikalstamos veikos teisinei kvalifikacijai (pvz., BK 219, 220 straipsniai). Dėl šios priežasties žala, kuri pagal BPK 109 straipsnį gali būti išieškoma baudžiamajame procese, yra suprantama plačiau, nei ji apibrėžiama CK 6.249 straipsnyje, nes apima ir kitus dėl nusikalstamos veikos atsiradusius turtinius praradimus.

Taigi nors mokesstinės prievolės įvykdymas natūra *stricto sensu (griežtai kalbant)* negali būti kvalifikuojamas kaip civilinės atsakomybės taikymas, reikalavimas priteisti dėl nusikalstamos veikos nesumokėtus mokesčius gali būti įgyvendintas ir baudžiamajame procese, jei tenkinamos šios sąlygos: pirma, valstybės patirtų turtinių praradimų kompensavimas baudžiamajame procese būtų efektyvesnis ir operatyvesnis teisių gynimo būdas nei naujų mokesčių administravimo procedūrų pradėjimas, ypač tais atvejais, kai baudžiamajame procese renkami ir vertinami valstybės turtinius praradimus patvirtinantys įrodymai ir visa aktualė informacija apie mokesčių mokėtojo mokesstinę nepriemoką lėmusius neteisėtus veiksmus sukoncentruota būtent baudžiamojoje byloje; antra, valstybės turtiniai praradimai kyla tiesiogiai iš nusikalstamos veikos ir potencialiai gali būti reikšmingi veikos teisiniui kvalifikavimui. Taigi civilinį ieškinį reiškianti mokesčius administruojanti institucija turi tinkamai pagrįsti būtinumą tokį ieškinį nagrinėti baudžiamajame procese.

Mišri išplėstinė teisėjų kolegija taip pat pažymėjo, kad visais atvejais, kai mokesčių administratoriaus civilinis ieškinys siejamas su nesumokėtais mokesčiais, ikiteisminio tyrimo institucijos ir teismai turi užtikrinti mokesčių mokėtojo teisę ginčyti mokesstinės prievolės dydį teisės aktų nustatytais pagrindais ir teikti su tuo susijusius įrodymus. Be to, turi būti išvengta situacijų, kai civilinis ieškinys baudžiamojoje byloje reiškiamas dėl tos pačios mokesstinės nepriemokos, dėl kurios jau buvo taikytos ar taikomos Mokesčių administravimo įstatymo numatytos teisinės priemonės.

Mišri išplėstinė teisėjų kolegija, atsižvelgusi į išdėstytas aplinkybes, konstatavo, kad šioje byloje civilinis ieškinys paliktas nenagrinėtas neištyrus, neišsiaiškinus ir neatskleidus konkrečių normų turinio ir jų reikšmės, bylos dalis dėl civilinio ieškinio išnagrinėta esmingai pažeidus baudžiamojo proceso įstatymo reikalavimus (BPK 369 straipsnio 1 dalies 2 punktas, 3 dalis), dėl to apeliacinės instancijos teismo nutartį dėl VMI civilinio ieškinio panaikino ir šią bylos dalį perdavė iš naujo nagrinėti apeliacine tvarka.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. birželio 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-86-303/2018

BPK 332 straipsnio taikymas

Dėl apeliacinio skundo išnagrinėjimo

Aptariamoje baudžiamojoje byloje teisėjų kolegija pažymėjo, kad BPK 332 straipsnio, kuriame reglamentuojamas apeliacinės instancijos teismo nutarties turinys, 3 dalyje nurodyta, jog nutarties aprašomojoje dalyje trumpai išdėstomos apskųstame nuosprendyje nurodytos apelianto ginčijamos bylos aplinkybės, nurodoma apeliacinio skundo esmė, nagrinėjant bylą apeliacine tvarka dalyvavusių proceso dalyvių prašymai, išdėstomos motyvuotos apeliacinės instancijos teismo išvados dėl apeliacinio skundo.

Nuteistojo gynėjo advokato apeliaciniame skunde buvo keliami klausimai tiek dėl baudžiamojo įstatymo netinkamo taikymo ir liudytojų parodymų prieštaravimo, šių parodymų ir kitoje baudžiamojoje byloje priimtų teismų sprendimų netinkamo vertinimo, tiek dėl ikiteisminio tyrimo pradėjimo teisėtumo ir pagrįstumo, neatsižvelgiant į precedentą, suformuotą kasacinėje nutartyje baudžiamojoje byloje Nr. 2K-505/2013, ir Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 straipsnio 3 dalies d punkto nuostatų reikalavimus. Tuo tarpu skundžiamos nutarties aprašomojoje dalyje apelianto ginčijamos esminės bylos aplinkybės net nėra išdėstytos, taip pat dėl jų apeliacinės instancijos teismas ir nepasisakė, priimtoje nutartyje nenurodė jokių argumentų ir / ar motyvuotų išvadų, t. y. nepateikė jokio atsakymo į dalį konkrečių ir esminių apeliacinio skundo argumentų. Be to, kasacine tvarka skundžiamoje nutartyje yra tik abstrakčiai (cituojuant baudžiamojo įstatymo nuostatas ir teismų praktiką, bet iš esmės nenagrinėjant konkrečių ginčijamų bylos aplinkybių) pasisakyta dėl baudžiamojo įstatymo (BK 235 straipsnio 1 dalies) tinkamo taikymo, pritariant pirmosios instancijos teismo nuosprendyje padarytoms išvadoms ir formaliai konstatuojant, kad apeliacine tvarka skundžiamame nuosprendyje BPK 20 straipsnio reikalavimai nepažeisti.

Teisėjų kolegija, patikrinusi skundžiamą apeliacinės instancijos teismo nutartį, įvertinusi šios nutarties turinio ir joje padarytų teismo išvadų atitiktį BPK reikalavimams, padarė išvadą, kad toks apeliacinės instancijos teismo nutarties turinys iš esmės pažeidžia BPK 320 straipsnio 3 dalyje, 332 straipsnio 3, 5 dalių reikalavimus. Teisėjų kolegija tai pripažino esminiais baudžiamojo proceso pažeidimais, dėl kurių buvo pažeistos įstatymu garantuotos proceso šalių teisės ir kurie sukliudė apeliacinės instancijos teismui išsamiai ir nešališkai išnagrinėti bylą bei priimti teisingą sprendimą, ir nurodė, kad jų sukelti teisiniai padariniai taisytini iš naujo bylą nagrinėjant apeliacinės instancijos teisme ir pakartotinai patikrinant nuteistojo gynėjo apeliacinio skundo argumentus dėl pirmosios instancijos teismo nuosprendžio pagrįstumo ir teisėtumo.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. birželio 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-190-648/2018

III. CIVILINĖS BYLOS

Asmenys

Dėl teismo nutartimi taikant laikinasias apsaugos priemones paskirto juridinio asmens turto administratoriaus teisės išduoti prokūrą ir jos (ne)galiojimo

Ieškovas – dviejų bendrovių (toliau – Bendrovės) akcininkas ir kreditorius, anksčiau ėjęs ir jų vadovo pareigas – prašė teismo pripažinti niekinėmis ir negaliojančiomis arba panaikinti prokūras, kuriomis šių bendrovių turto administratorius, paskirtas teismo nutartimi taikant laikinasias apsaugos priemones, pavedė Bendrovių darbuotojui atlikti veiksmus, kuriuos teismas buvo pavedęs atlikti administratoriui. Pirmosios instancijos teismas šį ieškovo reikalavimą atmetė, o apeliacinės instancijos teismas pripažino ginčijamas prokūras pasibaigusiomis, nes pasibaigė jas išdavusio asmens įgaliojimai.

Kasacinis teismas nurodė, kad CK 2.177 straipsnio 1 dalyje vienu iš prokūros išdavimo subjektų nurodytas atitinkamas juridinio asmens valdymo organas, taip pat nurodyta, kad prokūra išduodama juridinio asmens steigimo dokumentų nustatyta tvarka, o Bendrovių įstatų 5.5 punkte nustatyta, kad prokūrą išduoda bendrovės vadovas. Kasacinis teismas sprendė, kad Bendrovių turto administratoriaus, nustatant visišką turto administravimą, paskyrimas teismo nutartimi taikant laikinasias apsaugos priemones nėra ir negali būti vertinamas kaip Bendrovių valdymo organo – bendrovės vadovo – paskyrimas. Teismo nutarties pagrindu paskirtasis turto administratorius neįgijo Bendrovių vadovo statuso pagal įstatymą, atstovavimas Bendrovėms pagal įstatymą neatsirado. Tuo tarpu Bendrovių įstatų 5.5 punkto nuostata, kad prokūrą išduoda bendrovės vadovas, reiškia, jog tokios teisės disponavimo subjektas yra būtent Bendrovių vadovo statusą pagal įstatymą turintis asmuo. Dėl to teismo nutartimi taikant laikinasias apsaugos priemones paskirtas turto administratorius disponuotų teise išduoti prokūrą tokiu atveju, kai tokia jo teisė būtų tiesiogiai (konkrečiai) įvardyta (jam suteikta) teismo nutartyje. Kadangi minėtoje teismo nutartyje, nurodant Bendrovių turto administratoriui suteikiamas teises, nėra tiesiogiai (konkrečiai) nurodyta apie jo teisės išduoti prokūras turėjimą (jam suteikimą), todėl kasacinis teismas konstatavo, kad Bendrovių turto administratorius pagal įstatymą ir Bendrovių įstatus nebuvo tinkamas subjektas išduoti prokūras ir neturėjo teisės jų išduoti, ginčijamos prokūros išduotos pažeidžiant Bendrovių įstatus, CK 2.177 straipsnio 1 dalį ir tai sudaro pagrindą jas pripažinti niekinėmis ir negaliojančiomis pagal CK 1.80 straipsnio 1 dalį.

Pasisakydamas dėl momento, nuo kurio ginčijamos prokūros laikytinos negaliojančiomis, kasacinis teismas pažymėjo, kad jeigu pagal turinį pripažinti sandorio negaliojančiu *ab initio* (nuo jo sudarymo momento) negalima, jis gali būti pripažintas negaliojančiu tik nuo teismo sprendimo įsiteisėjimo (CK 1.95 straipsnio 2 dalis). Nurodyta teisės norma gali būti taikoma tiek niekinių, tiek nugincijamų sandorių atveju, nes galimos situacijos, kai ir niekinio sandorio nebus įmanoma pripažinti negaliojančiu *ab initio* arba toks pripažinimas prieštarautų teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principams. Atsižvelgdamas į tai, kad prokuristo ir trečiųjų asmenų santykiams prokūra įsigalioja nuo jos įregistravimo teisės aktų nustatyta tvarka, ginčijamos prokūros įregistruotos Juridinių asmenų registre, prokuristas jomis suteiktas teises įgyvendino ilgą laiką ir sudarinėjo sandorius su trečiaisiais asmenimis, pagal CK 2.184 straipsnio 2 dalį prokūra pasibaigia nuo atitinkamo įrašo atitinkamame registre datos (išskyrus atvejus, kai likviduojamas ar reorganizuojamas išdavęs prokūrą juridinis asmuo arba prokuristas miręs), taip pat į poreikį užtikrinti trečiųjų asmenų teisių apsaugą, kasacinis teismas sprendė, kad pripažinti ginčijamų prokūrų negaliojančiomis *ab initio* negalima, todėl jos pripažintinos negaliojančiomis nuo šios nutarties įsiteisėjimo (CK 1.95 straipsnio 2 dalis). Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas pakeitė bylą nagrinėjusių teismų procesinius sprendimus ir tenkino ieškovo reikalavimą dėl ginčijamų prokūrų pripažinimo niekinėmis ir negaliojančiomis nuo kasacinio teismo nutarties įsiteisėjimo.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. birželio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-261-701/2018

Šeimos teisė

Dėl nepilnamečio vaiko gyvenamosios vietos nustatymo ir vaiko nuomonės išklausymo

Ieškovas prašė nustatyti nepilnamečio vaiko, kurio motina mirė, tėvystę, pakeisti nepilnamečio pavardę į jo bei nustatyti nepilnamečio gyvenamąją vietą su juo. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai ieškinio reikalavimus dėl tėvystės nustatymo ir gyvenamosios vietos nustatymo tenkino, o reikalavimą dėl pavardės keitimo atmetė.

Kasacinis teismas nurodė, kad šioje byloje nustatyta, jog nepilnametis, kuriam dabar jau keturiolika metų, savo tėvo (ieškovo) nematė ir su juo nebendravo aštuonerius metus, tėvas gyvena Šiaurės Airijoje. Tik vaiko motinai mirus ieškovas kreipėsi į teismą, prašydamas nustatyti jo tėvystę ir nepilnamečio gyvenamąją vietą kartu su juo. Beveik dvejus metus nepilnametis auga laikinosios globėjos, jo motinos sugyventinio sesers, namuose. Ši vaiku rūpinasi tinkamai. Taip pat nustatyta, kad ieškovas ir jo šeima turi tinkamas sąlygas pasirūpinti nepilnamečiu sūnumi, ieškovas yra motyvuotas padėti sūnui užaugti ir tapti savarankiškam. Ieškovą palaiko ir jo sutuoktinė. Taigi byloje nenustatyta objektyvių kliūčių, dėl kurių vaikas negalėtų augti tėvo šeimoje. Nepilnametis nereikšė kategoriško nesutikimo persikelti gyventi pas tėvą, tačiau nurodė aplinkybes, keliančias jam daugiausia nerimo, t. y. artimo kontakto su tėvu ir jo šeimos nariais stoka, kalbos nemokėjimas, baimė dėl mokyklos keitimo, draugų ir globėjos praradimo.

Atsižvelgdamas į susiklosčiusią situaciją, į tai, kad ieškovas dėl tėvystės nustatymo kreipėsi tik po dvylikos metų, kad ilgą laiką vaikas neturėjo kontakto su tėvu ir jį menkai pažįsta ir kad tėvas gyvena kitoje nei vaikas valstybėje, kasacinis teismas konstatavo, jog teismas, nustatydamas vaiko gyvenamąją vietą su tėvu, turėjo išdėstyti tokio sprendimo įgyvendinimo tvarką ir nustatyti aiškiais priemonėmis, visų pirma pareigas tėvui, kurios galėtų padėti greičiau atkurti tėvo ir vaiko ryšį ir sumažinti nepilnamečio baimes bei pasipriešinimą. Nors teismų procesinių sprendimų, kuriais vaiko gyvenamoji vieta nustatyta kartu su tėvu, vykdymas ir buvo atidedamas, tačiau teismai nenustatė, kokių priemonių galėtų imtis suinteresuotos šalys, kad kiek galima greičiau būtų suformuotas saugus vaiko ir tėvo ryšys. Nustatant sprendimo įgyvendinimo tvarką, turi dalyvauti visos suinteresuotos šalys, t. y. vaikas, tėvas ir vaiko laikinoji globėja. Visiems turi būti paaiškinta, kad tolesnis sprendimo vykdymo vilkinimas iš esmės pažeidžia paties vaiko interesus, todėl yra būtina rasti visoms šalims priimtinausius būdus ir priemones sprendimui įgyvendinti. Tuo atveju, jei tėvas ar laikinoji globėja, siekdami bendro tikslo, kategoriškai nesutinka bendradarbiauti tarpusavyje, vaiko teisių apsaugos specialistai turėtų svarstyti dėl tinkamo tėvų valdžios ar globėjos pareigų vykdymo. Kasacinis teismas pažymėjo, kad teismo sprendimo dėl vaiko gyvenamosios vietos nustatymo vykdymo atidėjimas, kaip šiuo atveju iki mokslo metų pradžios ar pabaigos, nenustatant jokių kitų būtinų jo įgyvendinimui priemonių, nėra tinkamas materialiosios ir proceso teisės normų taikymas. Kasacinis teismas atkreipė dėmesį, kad teismas turi nustatyti protingą pereinamąjį laikotarpį ne atidedamas sprendimo vykdymą, bet nustatydamas jo vykdymo tvarką. Kasacinis teismas pažymėjo, kad ginčo atveju pats vaikas davė nuorodas, kaip turėtų būti sprendžiamas jo perkėlimo pas tėvą klausimas, t. y. kokių priemonių turėtų imtis tėvas ir kiti susiję asmenys, kad būtų užmegztas saugus vaiko ir tėvo ryšys. Kadangi bylą nagrinėję teismai, nustatydami vaiko gyvenamąją vietą kartu su tėvu, nenustatė tokio sprendimo įgyvendinimo tvarkos ir priemonių, kurios padėtų vaikui lengviau priimti aplinkos pasikeitimą, kasacinis teismas konstatavo, kad nepaisant to, jog vaikas proceso metu buvo išklaustas tinkamai, į jo nuomonę nebuvo tinkamai atsižvelgta.

Kadangi bylą nagrinėję teismai, nustatę vaiko gyvenamąją vietą kartu su tėvu, nenustatė tokio sprendimo įgyvendinimo tvarkos, tinkamai neatsižvelgė į vaiko nuomonę ir kartu su vaiku, jo tėvu ir laikinąja globėja neparinko tinkamiausių priemonių sprendimui įvykdyti, kasacinis teismas panaikino apeliacinės instancijos teismo nutartį ir perdavė bylą nagrinėti iš naujo šiam teismui.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. birželio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-241-687/2018

Daiktinė teisė

Dėl pastato valdymo nuosavybės teise fakto nustatymo

Pareiškėjas prašė nustatyti juridinę reikšmę turintį faktą, kad statybos būdu įgytas vasarnamis yra nekilnojamas daiktas, registruotinas Nekilnojamojo turto registre, ir kad pareiškėjas jį valdo nuosavybės teise. Pirmosios instancijos teismas pareiškimą tenkino. Apeliacinės instancijos teismas pareiškimą atmetė.

Kasacinis teismas nurodė, kad juridinę reikšmę turintį faktą teismas gali nustatyti, kai yra šios aplinkybės: 1) prašomas nustatyti faktas turi turėti juridinę reikšmę; 2) pareiškėjas neturi dokumentų, patvirtinančių tą juridinę reikšmę turintį faktą; 3) pareiškėjas negali kitokia, t. y. ne teismo, tvarka gauti dokumentų, patvirtinančių atitinkamą juridinę reikšmę turintį faktą, arba pareiškėjas negali ne teismo tvarka atkurti prarastų dokumentų, patvirtinančių juridinę reikšmę turintį faktą (CPK 444 straipsnio 1 dalis, 445 straipsnis). Bet kuris juridinę reikšmę turintis faktas teismine tvarka nustatomas tik esant visoms CPK 444, 445 straipsniuose nustatytiems sąlygoms.

Pasisakydamas dėl prašymo statybos būdu įgytą vasarnamį pripažinti nekilnojamuoju daiktu, registruotinu Nekilnojamojo turto registre, kasacinis teismas pažymėjo, jog ši klausimą sprendžia teritorinis registratorius (Nekilnojamojo turto registro įstatymo 6, 8 straipsniai). Kadangi teritorinio registratoriaus priimtas sprendimas skundžiamas Centriniam registratoriui išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka, o šio priimtas sprendimas – Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka, todėl teismų praktikoje pripažinta, jog pastatų, statinių kaip atskiro nekilnojamojo turto objekto formavimas yra ne teismo, o ūkinė, administracinė veikla. Kasacinis teismas atkreipė dėmesį, kad teisės aktais nekilnojamajam daiktui įregistruoti Nekilnojamojo turto registre nustatyta administracinė procedūra, o patikrinimas, ar daiktas registruotinas Nekilnojamojo turto registre, yra sudėtinė šios procedūros dalis, todėl juridinis faktas dėl daikto pripažinimo registruotinu Nekilnojamojo turto registre nenagrinėtinas CPK 444–448 straipsniuose nustatyta tvarka. Kasacinis teismas nurodė, kad tokiais atvejais teisę į teisminę gynybą asmuo gali įgyvendinti Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka Centrinio registratoriaus sprendimą skųsdamas administraciniam teismui.

Spręsdamas dėl pareiškėjo nuosavybės teisių į ginčo objektą, kasacinis teismas nurodė, jog nepakanka nustatyti, kad daiktas pagal dabartinę teisinį reglamentavimą atitinka nekilnojamajam daiktui keliamus reikalavimus, bet būtina patikrinti, ar asmuo pagal statybos metu galiojusį reguliavimą turėjo teisę pastatyti tokį nekilnojamąjį daiktą. Taip pat kasacinis teismas pažymėjo, kad bylose dėl juridinę reikšmę turinčių faktų nustatymo įrodinėjimo ypatumą lemia tai, kad šiose bylose yra naudojami netiesioginiai įrodymai. Nors pareiškėjas savo teisę į žemę vasarnamio statybai grindžia susivienijimo „Liteksas“ 1972 metų gegužės 31 d. raštu Klaipėdos tarprajoniniam inventorizacijos biurui, tačiau ginčo statinio statybos metu galiojusio Žemės kodekso 127 straipsnio 2 dalies nuostatos galimybės piliečiams suteikti žemės sklypų individualiai vasarnamių statybai nenustatė. Pareiškėjas nenurodė ir byloje nenustatytas teisinis pagrindas, kuriuo remdamasi įmonė tam tikrai paskirčiai jai suteiktą teisę į žemės sklypą galėtų perleisti fiziniam asmeniui. Aplinkybė, kad per visą pastato egzistavimo laiką kompetentingos institucijos nekonstatavo savavališkos statybos fakto, savaime nereiškia statybos teisėtumo. Pareiškėjui neįrodžius ginčo pastato statybos teisėtumo, kasacinis teismas neturėjo pagrindo nustatyti vasarnamio valdymo nuosavybės teise fakto.

Kadangi pastato pripažinimas nekilnojamuoju daiktu, registruotinu Nekilnojamojo turto registre, nenagrinėtinas bendrosios kompetencijos teisme, kasacinis teismas šias pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų sprendimų dalis panaikino ir bylos dalį dėl šio prašymo nutraukė; kitą apeliacinės instancijos teismo sprendimo dalį paliko nepakeistą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. birželio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-218-248/2018

Sutarčių teisė

Dėl žalos dydžio kaip civilinės atsakomybės sąlygos, esant nustatytam neteisėtam tinkamai neapskaitytos elektros energijos vartojimui

Ieškovė (elektros energijos tiekėja) prašė priteisti iš atsakovės (elektros energijos vartotojos) žalos, susijusios su neteisėtu elektros energijos vartojimu, atlyginimą. Ieškovė nurodė, kad patikrinimo metu nustatyta, jog atsakovės elektros energijos apskaitos prietaisas apskaito ne visą sunaudotą elektros energiją, atsakovė nesuteikė galimybės patikrinti elektros energijos vartojimo vietas ir nustatyti akto surašymo metu buvusių elektros imtuvų galios, todėl ieškovė nutarė perskaičiuoti už vienerius metus suvartotą elektros energijos kiekį pagal maksimalią leistiną galią ir prašė teismo priteisti iš atsakovės atitinkamo dydžio žalos atlyginimą. Pirmosios instancijos teismas ieškinio dalį tenkino, o apeliacinės instancijos teismas sprendimą pakeitė ir ieškovei iš atsakovės priteistą žalos atlyginimo sumą sumažino.

Kasacinis teismas nurodė, kad konkrečiu atveju esant nustatytam neteisėtam tinkamai neapskaitytos elektros energijos vartojimui, įvertintina, kokius tiesioginius turto netekimus patyrė operatorius dėl neapskaitytos energijos vartojimo pagal tai, koks energijos kiekis vartotojo buvo suvartotas neteisėtai. Vartotojas prisiima visišką asmeninę atsakomybę už savo neteisėtu vartojimu sukeltus nuostolius, todėl žalos atlyginimo dydis turėtų būti nustatomas tokio dydžio, kuris kompensuotų operatoriaus turtinius praradimus dėl neteisėto energijos vartojimo, bet nesuteiktų operatoriui pasipelnymo galimybės ar juolab nesukurtų piniginio laimėjimo galimybės operatoriaus naudai vartotojo sąskaita. Kiekvienu atveju teismas turėtų individualiai įvertinti, kokio dydžio energijos nuostolius operatorius faktiškai patyrė, t. y. iš įrodymų duomenų vertinti, kokį neapskaitytos elektros energijos kiekį būtų pagrįsta laikyti faktiškai suvartotu, ir tai turėtų reikšti operatoriaus patirtus tiesioginius energijos nuostolius dėl konkretaus neteisėto vartojimo atvejo. Jeigu iš pateiktų įrodymų negalima nustatyti tikslaus neteisėtai suvartoto faktinio energijos kiekio, tokiu atveju nustatytinas galimas apytikris tikėtinas elektros energijos kiekis pagal byloje pateiktus įrodymų duomenis, t. y. kokį suvartotą kiekį pagrįsta būtų laikyti neteisėtai suvartotu. Faktiniam buitinio vartotojo neteisėtai suvartotos elektros energijos kiekiui per neteisėto vartojimo laikotarpį nustatyti reikšmingas yra įprastas to paties vartotojo sunaudoto energijos kiekis per ankstesnį laikotarpį, kada vartotojas teisėtai vartojo elektros energiją, t. y. vidutinis energijos suvartojimo kiekis per apskaitinį teisėtai vartotos energijos periodą. Tik jeigu nėra įrodymų ir galimybės teismui įvertinti bei apskaičiuoti, kokį faktinį kiekį galėjo suvartoti vartotojas per neteisėtą energijos vartojimo laikotarpį, tuomet taikytinos energetikos ministro 2010 m. vasario 11 d. įsakymu Nr. 1-38 patvirtintų Elektros energijos tiekimo ir naudojimo taisyklių (toliau – Taisyklės) 132.11 punkto nuostatos, įtvirtinančios maksimalų vienerių metų laikotarpį energijos kiekiui nustatyti. Kasacinis teismas pažymėjo, kad galutinis perskaičiuojamo laikotarpio terminas nustatomas tinkamai, visapusiškai ir objektyviai įvertinus surašytą Elektros energijos vartojimo vietas apžiūros aktą, jame išdėstytas aplinkybes bei su tuo susijusius kitus duomenis ir įrodymus, vartotojo ar jo atstovo papildomai pateiktus paaiškinimus (jei jie pateikiami). Ši Taisyklių nuostata anaipol nereiškia, kad visais pažeidimų atvejais turėtų būti taikomas vienerių metų perskaičiavimo terminas, nes šis terminas yra maksimalus, skirtas didžiausių pažeidimų atvejams, taigi gali būti skiriamas trumpesnis, jį nustatydamas teismas turi vertinti įrodymus dėl faktinio nuostolių dydžio, ypač atsižvelgti į neteisėto vartojimo laikotarpį, pažeidimo sunkumą, atsiskaitymus už energijos kiekį per teisėto vartojimo laikotarpius, į tai, ar vartotojas įleido į patalpas operatoriaus darbuotojus suskaičiuoti elektros prietaisus, ir kitas reikšmingas individualias aplinkybes. Kasacinis teismas taip pat pažymėjo, kad, nors Taisyklės, nustatčius neteisėtą elektros energijos vartojimą, suteikia teisę operatoriui perskaičiuoti energijos suvartojimą pagal vartotojui leistiną naudoti galią, tačiau šiuo atveju, esant duomenų, kad atsakovės faktiškai naudojamos energijos maksimali galia nesiekdavo visos leistinos galios, nėra teisinga ir sąžininga, perskaičiuojant energijos suvartojimą, iš atsakovės reikalauti sumokėti už nustatytos maksimalios leistinos galios energiją. Be to, teismai nenustatė, ar atsakovė tvarkingai atsiskaitydavo už energiją, ir net jei būtų nustatyta, kad mokėjimai svyravo daugiau kaip 30 procentų ne dėl atsakovės kaltės, o dėl kitų aplinkybių, pvz., sezoniškumo,

vartotojo tvarkingas atsiskaitymas bent už 24 mėnesius apskaičiuojant atlygintą žalą turėtų būti vertinamas vartotojo naudai (Taisyklių 122 punktą). Kartu kasacinis teismas pažymėjo, kad apeliacinės instancijos teismas pagrįstai sprendė sumažinti atlygintinos žalos dydį atsakovei kaip socialiai pažeidžiamam visuomenės nariui dėl jos neįgalumo, nustatytų nuolatinės slaugos poreikių.

Kadangi žalos dydis apeliacinės instancijos teismo nustatytas neįvertinus visų reikšmingų bylos įrodymų, kasacinis teismas panaikino apeliacinės instancijos teismo nutartį ir perdavė bylą nagrinėti iš naujo šiam teismui.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-242-611/2018

Dėl lėšų, sumokėtų pagal obligacijų pasirašymo sutartis, neįsigaliojus obligacijų emisijai dėl banko bankroto, draustumo pagal Lietuvos Respublikos indėlių ir įsipareigojimų investuotojams draudimo įstatymą

Ieškovai prašė teismo pripažinti jų teisę į indėlių draudimo išmoką, mokėtiną pagal Lietuvos Respublikos indėlių ir įsipareigojimų investuotojams draudimo įstatymą (toliau – IIIDĮ). Ieškovai nurodė, kad kiekvienas iš jų su banku sudarė obligacijų pasirašymo sutartis, kurių pagrindu ketino įsigyti minėtų emisijų metu išleistų banko obligacijų. Ieškovai už pasirašytas obligacijas atsiskaitė sutarties pasirašymo dieną, tačiau dėl banko bankroto nebuvo atlikti privalomi veiksmai, kurie patvirtintų ieškovus įgijus obligacijas. Apžvelgiamoje byloje buvo sprendžiamas klausimas, ar lėšoms, kurios buvo asmens įmokėtos į jo asmeninę banko sąskaitą, siekiant įsigyti banko leidžiamų obligacijų, ir asmens sutikimu buvo nurašytos bei pervestos į banko vardu atidarytą sąskaitą, skirtą būsimai obligacijų emisijai apmokėti, šiai emisijai taip ir neįsigaliojus dėl banko bankroto, taikomos investuotojų kompensavimo arba indėlių garantijų sistemos. Pirmosios instancijos teismas ieškinį atmetė. Apeliacinės instancijos teismas ieškinio dalį tenkino ir pripažino ieškovams teisę į indėlio draudimo išmoką, mokėtiną pagal IIIDĮ.

Apžvelgiamoje byloje buvo remiamasi Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (toliau – ESTT) prejudiciniu sprendimu, priimtu pagal Lietuvos Aukščiausiojo Teismo kreipimąsi civilinėje byloje Nr. 3K-3-214-701/2018. ESTT nurodė, kad 1997 m. kovo 3 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 97/9/EB dėl investuotojų kompensavimo sistemų nuostatos (toliau – Direktyva Nr. 97/9/EB) ir 1994 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 94/19/EB dėl indėlių garantijų sistemų, iš dalies pakeistos 2009 m. kovo 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/14/EB (toliau – Direktyva 94/19/EB), nuostatos turi būti aiškinamos taip, kad skoliniai reikalavimai, susiję su lėšomis, nurašytais iš sąskaitų, kurias privatūs asmenys turėjo kredito įstaigoje, ir pervestomis į šios įstaigos vardu atidarytas sąskaitas už perleidžiamų vertybinių popierių, kuriuos išleisti turėjo pastaroji, pasirašymą, kai šių vertybinių popierių emisija galiausiai nebuvo įvykdyta dėl minėtos įstaigos bankroto, priskirtini tiek prie Direktyvoje 97/9/EB nurodytų investuotojų kompensavimo sistemų, tiek prie Direktyvoje 94/19/EB nurodytų indėlių garantijų sistemų. Esant situacijai, kai skoliniam reikalavimams taikomos tiek Direktyvoje 94/19/EB nurodytos indėlių garantijų sistemos, tiek Direktyvoje 97/9/EB nurodytos investuotojų kompensavimo sistemos ir kai nacionalinės teisės aktų leidėjas tokių skolinių reikalavimų nepriskyrė prie vienos sistemos pagal vieną ar kitą iš šių direktyvų, bylą nagrinėjantis teismas negali pats nuspręsti, kuria sistema gali pasinaudoti minėtų skolinių reikalavimų turėtojai – pastarieji turi pasirinkti, pagal kurią sistemą, įtvirtintą nacionalinėje teisėje įgyvendinant šias dvi direktyvas, pasinaudoti teise į kompensaciją. ESTT pažymėjo, kad skolinių reikalavimų turėtojai negali naudotis dviguba kompensacija.

Kasacinis teismas nurodė, kad nacionalinės teisės aktų leidėjas situacijos, kuomet asmuo obligacijų neįgijo, nors už jas buvo įmokėjęs sutartyje nurodytas sumas, nepriskyrė prie vienos sistemos pagal Direktyvą 94/19/EB ar Direktyvą 97/9/EB. Kadangi ieškovai tiek šioje byloje pareikštu ieškiniu prašė jiems pripažinti teisę į indėlių draudimo išmoką, mokėtiną pagal IIIDĮ, tiek iki bylos iškėlimo teisme siekė indėlių draudimo išmokos pareikšdami reikalavimą atsakovei, kasacinis teismas konstatavo, kad ieškovai aiškiai išreiškė savo valią pasinaudoti teise į kompensaciją pagal indėlių garantijų sistemą, nacionalinėje teisėje įtvirtintą įgyvendinant Direktyvą

94/19/EB. Atsižvelgdamas į tai, kad indėlių garantijų sistema, be kita ko, apima reikalavimus, susijusius su lėšomis, nurašytomis iš sąskaitų, kurias privatūs asmenys turėjo kredito įstaigoje, ir pervestomis į šios įstaigos vardu atidarytas sąskaitas už perleidžiamų vertybinių popierių, kuriuos išleisti turėjo pastaroji, pasirašymą, kai šių vertybinių popierių emisija galiausiai nebuvo įvykdyta dėl minėtos įstaigos bankroto, taip pat esant minėtų skolinių reikalavimų turėtojų (ieškovų) išreikštai valiai remtis apsauga, kurią jiems užtikrina Direktyva 94/19/EB bei ją į nacionalinę teisę perkeliantis IIIDĮ, kasacinis teismas sprendė, kad ieškovų reikalavimas pripažinti jiems teisę į indėlių draudimo išmoką, mokėtiną pagal IIIDĮ, laikytinas pagrįstu.

Sprenddamas dėl asmens teisės į draudimo išmoką galiojimo termino, kasacinis teismas pažymėjo, kad jeigu per 5 metų terminą, per kurį, remiantis IIIDĮ 10 straipsnio 2 dalimi, galioja indėlininko teisė gauti draudimo išmoką, asmuo, laikantis save indėlininku, ėmėsi veiksmų, gindamas pirmiau nurodytą savo teisę, nustatytas terminas negali būti laikomas pasibaigusiu ir draudimo išmoka šiuo pagrindu negali būti nemokama vien dėl to, kad teisminis ginčas dėl asmens teisės į draudimo išmoką užsitęsė iki šio termino pabaigos ar ilgiau.

Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas apeliacinės instancijos teismo nutartį paliko nepakeistą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. birželio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-232-969/2018

Dėl transporto priemonės vairuotojo kaltės dėl eismo įvykio metu padarytos žalos turtui įrodinėjimo (eismo įvykio deklaracijos įrodomosios reikšmės, draudikui sprendžiant dėl atsakingo už eismo įvykį asmens)

Ieškovė (draudikė), išmokėjusi nukentėjusiajam draudimo išmoką pagal kasko draudimą, prašė priteisti jai šią sumą iš, jos manymu, kalto dėl eismo įvykio asmens civilinės atsakomybės draudikės. Ieškovės įsitikinimu, atsakovė nepagrįstai atsisakė sumokėti visą ieškovės reikalaujamą sumą, neįvertino objektyviai užfiksuotų eismo įvykio aplinkybių (eismo įvykio schemos, nuotraukų, vairuotojų paaiškinimų). Pirmosios instancijos teismas ieškinį tenkino. Apeliacinės instancijos teismas ieškinį atmetė.

Kasacinis teismas konstatavo, kad teisinis reguliavimas suponuoja, jog, transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo draudikui sprendžiant klausimą dėl draudimo išmokos išmokėjimo ir siekiant nustatyti eismo įvykio aplinkybes bei atsakingą už eismo įvykio metu padarytą žalą vairuotoją (jo, kaip kaltininko, atsakomybę), eismo įvykio deklaracija ar ją atitinkantis dokumentas, kai eismo įvykio dalyviai nepranešė apie eismo įvykį policijai, yra pagrindinis ir pirminis dokumentas, kuriuo turi vadovautis draudikas. Taip yra todėl, kad būtent eismo įvykio deklaracijoje ar ją atitinkančiame dokumente aprašomos eismo įvykio aplinkybės ir nubraižoma eismo įvykio schema. Būtent iš šių įvykio aplinkybių ir nubraižytos įvykio schemos draudikas turi galimybę spręsti dėl atsakingo už žalą asmens. Toks teisinis reguliavimas ne tik sudaro sąlygas su eismo įvykiu susijusiems eismo dalyviams nustatytais atvejais nekviesti policijos į eismo įvykio vietą, bet ir užtikrina nukentėjusio asmens interesų apsaugą, įgalindamas draudiką efektyviai ir be uždelsimo spręsti draudimo išmokos išmokėjimo klausimą, kartu užkerta kelią draudikui reikalauti perteklinių dokumentų ar informacijos ir taip nepagrįstai užvilinti su draudimo išmokos išmokėjimu susijusias draudimo procedūras. Kita vertus, kasacinio teismo vertinimu, toks teisinis reguliavimas neatleidžia draudiko nuo pareigos rūpestingai ir atsakingai ištirti aplinkybes, būtinas draudžiamojo įvykio faktui, pasekmėms ir draudimo išmokos dydžiui nustatyti. Todėl, jei draudikui kyla abejonių dėl eismo įvykio aplinkybių, atsižvelgiant į įvykį, eismo įvykio deklaracijoje ar ją atitinkančiame dokumente nurodytą informaciją ar kitas aplinkybes, pavyzdžiui, kai eismo įvykio deklaracijoje ar ją atitinkančiame dokumente nurodytos aplinkybės nesutampa su kitomis aplinkybėmis ar informacija, jis privalo išsamiai ištirti eismo įvykio aplinkybes, siekdamas nustatyti draudžiamojo įvykio faktą, pasekmes ir draudimo išmokos dydį. Sistemine teisinio reguliavimo (o ypač šiame kontekste yra reikšminga TPVCPDĮ 12 straipsnio 2 dalis, 15 straipsnio 1 dalis, 19 straipsnio 5 dalis, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. birželio 23 d. nutarimu Nr. 795 patvirtintų Eismo įvykio metu padarytos žalos nustatymo ir

draudimo išmokos mokėjimo taisyklių 6 ir 29 punktai) analizė patvirtina, kad eismo įvykio deklaracija ar ją atitinkantis dokumentas, nors ir yra pagrindinis, tačiau ne vienintelis dokumentas, esantis pagrindu draudikui spręsti apie aplinkybes, būtinas draudžiamojo įvykio faktui, pasekmėms ir draudimo išmokos dydžiui nustatyti. Kasacinis teismas pažymėjo, kad esminis eismo įvykio deklaracijos tikslas ir paskirtis yra užfiksuoti eismo įvykį, aprašant jo aplinkybes ir nubraižant įvykio schemą. Šis siekis atsispindi ir TPVCAPDĮ bei Kelių eismo taisyklių nustatytame reguliavime. Nei eismo įvykio deklaracijos apibrėžtis, nei kitos TPVCAPDĮ ir Kelių eismo taisyklių nuostatos nesuponuoja, kad šios deklaracijos arba ją atitinkančio dokumento tikslas būtų apibrėžti ir sutarti dėl už eismo įvykį atsakingo asmens atsakomybės ir (ar) jos sąlygų. Taigi, kasacinio teismo vertinimu, nėra pagrindo teigti, kad eismo įvykio deklaracijos 14 laukelio „Mano pastabos“ apatinės dalies „Patvirtinu, jog esu atsakingas (-a) už padarytą žalą“ užpildymas reiškia eismo įvykio dalyvių tikslą siekti teisinių padarinių, t. y. sukurti eismo įvykio dalyvių teises ir pareigas, susijusias su civilinės atsakomybės sąlygų nustatymu. Minėto laukelio užpildymas iš esmės reiškia eismo įvykio dalyvio subjektyvų įvykio aplinkybių įvertinimą, t. y. eismo dalyvių nuomonės pateikimą.

Kasacinis teismas konstatavo, kad tuo atveju, kai tarp draudiko, apdraudusio transporto priemonės valdytojo civilinę atsakomybę privalomuoju draudimu, ir draudimo išmoką turinčio teisę gauti asmens iškyla ginčas dėl draudimo išmokos dydžio nustatymo, t. y. kaip apžvelgiamoje byloje dėl žalą padariusio asmens ir jo kaltės laipsnio, šios aplinkybės kiekvienu konkrečiu atveju įrodinėjamos remiantis CPK nustatytomis įrodinėjimo taisyklėmis ir leistiniais įrodymais. Nei TPVCAPDĮ, nei kitas įstatymas nesuteikia eismo įvykio deklaracijai ar ją atitinkančiam dokumentui didesnės įrodomosios galios, todėl teismas, nagrinėdamas tokį ginčą, turi vertinti visus šalių pateiktus įrodymus.

Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas panaikino apeliacinės instancijos teismo sprendimą, nes šis teismas ginčo eismo įvykio deklaraciją nepagrįstai vertino kaip eismo dalyvio teisiškai įpareigojantį prisipažinimą dėl jo atsakomybės, ir paliko galioti pirmosios instancijos teismo sprendimą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. birželio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-251-1075/2018

Dėl įskaitymo ir skolos dengimo turtu sandorių pripažinimo negaliojančiais actio Pauliana ir CK 6.930¹ straipsnio pagrindu

Ieškovė bankrutavusi bendrovė, atstovaujama bankroto administratorės, pareiškusi ieškinį *actio Pauliana* (Pauliano ieškinys) bei CK 6.930¹ straipsnio pagrindu, prašė pripažinti niekiniu ir negaliojančiu nuo sudarymo momento ieškovės ir atsakovės sudarytą sandorį dėl lėšų įskaitymo ir taikyti restituciją, priteisiant iš atsakovės įskaitytą sumą. Ieškinys buvo grindžiamas tuo, kad bendrovė (ieškovė), būdama faktiškai nemoki, pardavė nuosavybės teise jai priklausantį 3177,96 Eur vertės ilgalaikį turtą (stelažus) atsakovei, įskaitydama 3177,96 Eur atsiradusį reikalavimą atsakovei į jos vienuarūšį priešpriešinį reikalavimą ieškovei, taip nepagrįstai suteikdama pirmenybę vienam iš savo kreditorių. Pirmosios instancijos teismas ieškinį tenkino. Apeliacinės instancijos teismas ieškinį atmetė.

Kasacinis teismas nurodė, kad šalių susitarimas gali būti kvalifikuojamas kaip skolos padengimo sandoris tik tuo atveju, jeigu skolininkas ir kreditorius aiškiai išreiškia valią skolą apmokėti prekėmis ir tokį susitarimą įgyvendina, t. y. perduoda turtą kreditoriui (CK 6.436 straipsnio 3 dalis). Apžvelgiamoje byloje nustatyta, kad pirkimo–pardavimo sutartimi ieškovė įsigijo iš atsakovės sutartyje nurodytas prekes; pagal anksčiau sudarytą skolų suderinimo aktą ieškovė buvo skolinga atsakovei; skolininkė (ieškovė) išreiškė valią skolą padengti jai nuosavybės teise priklausančiu turtu (stelažais), o kreditorė (atsakovė) vietoj piniginės skolos grąžinimo sutiko su kitos rūšies prievolės įvykdymu (turto perdavimu). Kasacinis teismas pažymėjo, kad ieškovės išrašyta atsakovei PVM sąskaita faktūra pati savaime nesudaro pagrindo konstatuoti buvus pirkimo–pardavimo santykius, nes PVM sąskaita faktūra yra specialios formos buhalterinės apskaitos dokumentas, kuriuo įforminamos ūkinės operacijos PVM apskaitos tikslais. Skolos padengimo sutarčiai taikomos pirkimo–pardavimo sutarčių taisyklės, o asmeniui,

perduodančiam turtą (skolininkui), tenka visos pardavėjo pareigos (CK 6.436 straipsnio 2 dalis). Kasacinis teismas pažymėjo, kad PVM sąskaitos faktūros gali būti išrašomos tiek pirkimo–pardavimo, tiek skolos dengimo, tiek ir kitų sandorių atvejais. Kasacinis teismas sprendė, kad PVM sąskaitą faktūrą įvertinus kartu su šioje byloje nustatytais aplinkybėmis, buvo pagrindas konstatuoti tarp šalių buvus sudarytą ir įvykdytą skolos padengimo sutartį (CK 6.436 straipsnis).

Pasisakydamas dėl sandorio ginčijimo *actio Pauliana* ir CK 6.930¹ straipsnio pagrindu, kasacinis teismas nurodė, jog vien tai, kad ieškovė *actio Pauliana* ginčijamą sandorį įvardijo ir vertino kaip įskaitymo sandorį, o apeliacinės instancijos teismas jį kvalifikavo kaip skolos dengimo, nekeičia ieškinių esmės – byloje pareikštu ieškiniu siekiama apginti kitų kreditorių interesus ginčijant sandorį, kuriuo prioritetas atsiskaitant suteiktas vienam kreditoriui, todėl teismas privalo tai įvertinti. CK 6.66 straipsnio pagrindu gali būti ginčijami bet kokie sandoriai, neatsižvelgiant į jų rūšį. Taip pat kasacinis teismas pažymėjo, kad tai, jog ieškovė, ginčydama sandorį pagal CK 6.66 straipsnį, nurodė ir kitą pagrindą nuginčyti sandorį – CK 6.930¹ straipsnio 1 dalies nuostatą (pagal kurią nustatytas atsiskaitymų grynaisiais ir negrynaisiais pinigais eiliškumas tuo atveju, kai skolininkas neturi pakankamai lėšų visiems pareikštiems reikalavimams patenkinti, privalo atsiskaitymus atlikti šiame straipsnyje nustatyta eile), ir kad ieškovės prievolė atsakovei buvo įvykdyta ne sumokant skolą pinigais, o perduodant turtą (tokiam sandoriui ginčyti CK 6.930¹ straipsnio nuostatos netaikytinos), negali būti vertinama kaip pagrindas bylą nagrinėjančiam teismui nespręsti dėl sandorio, kuriuo atsakovei nuosavybės teise buvo perduotas ieškovei priklausantis turtas, pripažinimo negaliojančiu pagal CK 6.66 straipsnį.

Kasacinis teismas, konstatavęs, kad apeliacinės instancijos teismas, teisingai kvalifikavęs šalių teisinius santykius kaip skolos dengimo, nepagrįstai ginčijamo sandorio nevertino pagal *actio Pauliana* sąlygas, panaikino apeliacinės instancijos teismo nutartį ir perdavė bylą nagrinėti apeliacine tvarka iš naujo.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-259-403/2018

Dėl vekselio pagrindu notaro išduoto vykdomojo įrašo nepateikimo vykdyti per CPK 606 straipsnio 2 dalyje nustatytą terminą padarinių

Ieškovas kreipėsi į teismą su ieškiniu, prašydamas pripažinti, kad reikalavimas pagal ginčo vekselį yra įvykdytas, o atsakovas pateikė priešieškinį, kuriuo prašė teismo priteisti iš ieškovo ginčo vekselyje nustatytu terminu nesumokėtą skolą ir palūkanas. Ieškovas nurodė, kad atsakovas praleido CPK 606 straipsnio 2 dalyje įtvirtintą penkerių metų senaties terminą vykdomajam įrašui pateikti vykdyti. Pirmosios instancijos teismas atmetė ieškinį ir priešieškinį. Apeliacinės instancijos teismas pirmosios instancijos teismo sprendimą dėl prieškieškinio panaikino ir šią bylos dalį gražino nagrinėti iš naujo šiam teismui.

Kasacinis teismas nurodė, kad kasacinio teismo praktikoje laikomasi pozicijos, jog Lietuvos Respublikos įsakomųjų ir paprastųjų vekselių įstatyme (toliau – ĮPVĮ) nustatytų atskirų terminų, per kuriuos turi būti atliktos tam tikros procedūros, nesilaikymas (pvz., vekselio nepateikimas apmokėti) vekselio turėtojų užkerta kelią pasinaudoti ĮPVĮ įtvirtinta skolos išieškojimo ne teismo tvarka procedūra, tačiau nepanaikina prievolės, su kuria buvo susijęs konkretus vekselis. Kasacinis teismas pažymėjo, kad ĮPVĮ nustatyta tvarka gavus notaro vykdomąjį įrašą, tačiau per CPK 606 straipsnio 2 dalyje nustatytą terminą nepateikus jo vykdyti, taip pat nėra išnaudojama galimybė ĮPVĮ įtvirtinta supaprastinta tvarka ne teisme gauti vekseliu patvirtinto reikalavimo patenkinimą – vekselio gavėjas negauna iš vekselio kylančios mokėjimo prievolės įvykdymo. Dėl to, atsižvelgdamas į ĮPVĮ nuostatas ir CPK reguliavimą, kasacinis teismas, plėtodamas nurodytą kasacinio teismo praktiką, konstatavo, kad ĮPVĮ nustatyta tvarka gauto vykdomojo įrašo nepateikus vykdyti kyla tokie patys padariniai kaip ir laiku nepateikus vekselio apmokėti ar nepranešus apie jo neapmokėjimą – asmuo netenka galimybės gauti savo reikalavimo patenkinimą ne teismo tvarka, tačiau tai savaime nereiškia, jog baigėsi vekselyje nurodyta mokėjimo prievolė, dėl kurios įvykdymo vekselio gavėjas gali reikšti reikalavimą teisme. Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas sprendė, kad apeliacinės instancijos teismas pagrįstai pripažino, jog ginčo

vekselis, neturintis paprastojo vekselio galios, gali būti panaudotas kaip paprastas skolos raštelis. Dėl to kasacinis teismas paliko apeliacinės instancijos teismo nutartį nepakeistą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. birželio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-263-378/2018

Deliktų teisė

Dėl notarei, patvirtinusiai neteisėtą nekilnojamojo turto pirkimo–pardavimo sandorį, taikytinos civilinės atsakomybės (solidariosios ar dalinės) rūšies

Ieškovai prašė priteisti iš atsakovės (notarės) žalos, patirtos jai patvirtinus neteisėtą nekilnojamojo turto pirkimo–pardavimo sandorį, atlyginimą. Apžvelgiamoje byloje, nustatčius visas sąlygas taikyti notarės profesinę civilinę atsakomybę, kilo klausimas dėl žalos atlyginimo prievolės rūšies – solidariosios ar dalinės – taikymo atsakovei. Pirmosios instancijos teismas ieškinį atmetė. Apeliacinės instancijos teismas sprendė, kad atsakovei taikytina civilinė atsakomybė yra dalinė, ir tenkino ieškinio dalį.

Kasacinis teismas nurodė, kad šioje byloje nustatyta, jog notarės patvirtintas sandoris sudarė sąlygas nusikalstamu būdu įgytą turtą įteisinti trečiojo asmens vardu ir vėliau parduoti ieškovams; nors ieškovai pagal nurodytą sandorį visiškai atsiskaitė, tačiau nekilnojamojo turto neįgijo, nes šis teismo nuosprendžiu gražintas teisėtam jo savininkui, todėl atsakovės kalti neteisėti veiksmai sukėlė ieškovams žalingus padarinius (sukūrė sąlygas tokiems padariniams atsirasti) – turto netekimą. Kasacinio teismo vertinimu, šioje byloje yra pagrindas konstatuoti objektyvų bendrininkavimą, nes žala atsirado nors ir dėl kelių atskirų, tačiau viena nuo kitos priklausomų priežasčių. Be atsakovės kaltų neteisėtų veiksmų nebūtų galimybės nusikalstamu būdu įgytą turtą įteisinti trečiojo asmens vardu. Nors atsakovės atžvilgiu buvo nustatytas tik netiesioginis priežastinis ryšys (t. y. atsakovės veiksmai nebuvo vienintelė žalos atsiradimo priežastis, bet sudarė sąlygas žalai atsirasti), tačiau atsakovės kalti neteisėti veiksmai, kuriais padaryta žala, susiję apskritai su visos žalos, o ne tik su tam tikros jos dalies, atsiradimu. Atsižvelgdamas į šią priklausomybę kasacinis teismas sprendė, kad yra pagrindas konstatuoti žalos nedalomumą bei veiksmų bendrumą objektyviaja prasme, nes kiekvienas iš pažeidėjų – atsakovė ir tretieji asmenys – prisidėjo prie žalos atsiradimo iš esmės – be jų žala (visa apimtimi) apskritai nebūtų atsiradusi. Kasacinis teismas pažymėjo, kad žala būtų dali ir dalinė atsakomybė bendrininkams būtų taikoma, jei dėl asmens veiksmų ar neveikimo jau padaryta žala tik padidėtų ir tas padidėjimas galėtų būti atribotas nuo pirminės žalos. Tokiu atveju būtų galima konkrečią žalos dalį priskirti konkrečiam pažeidėjui. Tačiau taip nėra apžvelgiamos bylos atveju. Todėl kasacinis teismas sprendė, kad šioje byloje yra pagrindas taikyti CK 6.279 straipsnio 1 dalį ir konstatuoti solidariąją atsakovės ir trečiųjų asmenų žalos atlyginimo prievolę.

Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas panaikino apeliacinės instancijos teismo sprendimą ir tenkino ieškinį visiškai.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. birželio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-235-1075/2018

Viešieji pirkimai

Dėl tarpusavyje susijusių ūkio subjektų, dalyvaujančių tame pačiame viešajame pirkime, pasiūlymų vertinimo

Ieškovė (atviro konkurso dalyvė, tiekėja) prašė teismo pripažinti neteisėtais ir negaliojančiais atsakovės (perkančiosios organizacijos) sprendimus dėl pasiūlymų eilės sudarymo ir laimėtojo išrinkimo bei pretenzijos atmetimo, nes, ieškovės nuomone, atsakovės vykdyto atviro konkurso (toliau – Konkursas) laimėtoja (toliau – tiekėja B) su kita dalyve (toliau – tiekėja A) laikytinos tarpusavyje susijusiomis įmonėmis Konkurencijos įstatymo 3 straipsnio 14 dalies prasme, o jų pateikti pasiūlymai – alternatyviais. Tiekėjos A ir B dalyvavo Konkurse realiai

nekonkuruodamos, derindamos savo veiksmus, todėl turi būti vertinamos kaip vienas ūkio subjektas, pateikęs alternatyvius pasiūlymus. Kadangi pagal Konkurso sąlygas buvo draudžiama pateikti tokius pasiūlymus, tai jie turėjo būti atmesti. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismas ieškinio dalį tenkino. Šioje byloje sprendžiama, ar tarpusavyje susijusių juridinių asmenų, Konkurse pateikusių pasiūlymus, veiksmai atitiko sąžiningos ūkio subjektų konkurencijos standartus, *inter alia*, ar dalyvavimas nebuvo derintas ir jie dalyvavo savarankiškai, taip pat ar perkančioji organizacija užtikrino Konkurso procedūrų skaidrumą.

Apžvelgiamoje byloje pagal kasacinio teismo kreipimąsi Europos Sąjungos Teisingumo Teismas (toliau – Teisingumo Teismas) 2018 m. gegužės 17 d. priėmė sprendimą *Specializuotas transportas*, C-531/16, (toliau – Prejudicinis sprendimas).

Kasacinis teismas nurodė šalių ginčui spręsti svarbias aplinkybes, dėl kurių egzistavimo tarp šalių nėra ginčo: a) tiekėjos A ir B tarpusavyje susijusios; b) apie tai atsakovė žinojo iš viešai prieinamos informacijos; c) tiekėja A Konkurse pateikė mažiausios kainos pasiūlymą; d) šios pasiūlymas buvo atmestas dėl neatitikties ginčo Konkurso sąlygai (šios nutarties 13.1 punktas); e) tiekėja B, pasiūliusi didesnę kainą, buvo pripažinti Konkurso laimėtoja; f) tiekėjų A ir B pasiūlymuose nenustatyta turinio ar formos sutapčių; g) tiekėja B perkančiajai organizacijai savanoriškai pateikė sąžiningumo deklaraciją, kurioje nurodė, kad Konkurse veikia savarankiškai (tiekėja A tokio dokumento neteikė); h) atsakovė atskirai nesikreipė į tiekėjas A ir B prašydama jų paaiškinti tarpusavio ryšių reikšmę savarankiškam dalyvavimui Konkurse; i) tiekėja A dėl sprendimo atmesti jos pasiūlymą neinicijavo peržiūros procedūros – neteikė pretenzijos atsakovei, ieškinio teismui; j) atsakovei pralaimėjus procesą pirmosios instancijos teisme, tiekėja A pateikė apeliacinį skundą.

Dėl šalių ginčui taikytinos teisės kasacinis teismas pažymėjo, kad Prejudiciniame sprendime Teisingumo Teismo konstatuota, jog situacijų, kai viešojo pirkimo procedūrose dalyvauja tarpusavyje susiję ūkio subjektai, teisiniam vertinimui netaikytinos Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (toliau – SESV) 101 straipsnio nuostatos. Dėl to kasacinis teismas konstatavo, kad nebesivadovautina ankstesnėje kasacinio teismo praktikoje pateiktais išaiškinimais dėl analogiškomis situacijoms taikytino SESV 101 straipsnio, taip pat Konkurencijos įstatymo 5 straipsnio nuostatų.

Dėl tiekėjų pareigos perkančiajai organizacijai išviešinti tarpusavio sąsajas kasacinis teismas nurodė, kad Konkurso paskelbimo metu galiojusiame nacionaliniame teisiniame reguliavime *expressis verbis* (tiksliais žodžiais; aiškiai) nebuvo įtvirtintos pareigos tiekėjams išviešinti sąsajų su kitais atitinkamame viešajame pirkime dalyvaujančiais ūkio subjektais, o perkančiosioms organizacijoms – šias sąsajas tikrinti, vertinti ar dėl jų priimti sprendimus. Konkurso sąlygose tokių tiekėjų ir perkančiosios organizacijos pareigų taip pat nenustatyta. Aptariama tiekėjų pareiga neįtvirtinta ir ginčui aktualiaame Europos Sąjungos teisiniame reguliavime. Kasacinis teismas išaiškino, kad tiekėjams negali būti taikomos jokios jų teisės varžančios ar susiaurinančios priemonės už (ne)veikimą, jei atitinkamų veiksmų atlikimo pareiga jiems nenustatyta, nepriklausomai nuo šių priemonių nustatymo ir (ar) taikymo tikslų. Teisingumo Teismas Prejudiciniame sprendime pažymėjo, kad, nesant dalyviams tenkančios pareigos informuoti perkančiąją organizaciją apie jų galimus ryšius su kitais dalyviais, perkančioji organizacija per visą procedūrą turi traktuoti atitinkamo dalyvio pasiūlymą kaip tinkamą pasiūlymą, atitinkantį Europos Parlamento ir Tarybos 2004 m. kovo 31 d. priimtos direktyvos 2004/18/EB dėl viešojo darbų, prekių ir paslaugų pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo nuostatas, jei nėra požymių, kad susijusių dalyvių pateikti pasiūlymai buvo suderinti ar dėl jų buvo susitarta.

Kasacinis teismas taip pat išaiškino, kad tais atvejais, kai perkančioji organizacija iš viešai prieinamos informacijos pati turi duomenų apie tai, kad jos organizuojamo viešojo pirkimo procedūrose dalyvauja tiekėjai, kurie pagal Konkurencijos įstatymo nuostatas laikytini susijusiais tarpusavyje, ar šiuos duomenis ji gauna iš kitų asmenų, tai perkančioji organizacija privalo kreiptis į tokius dalyvius, jų prašydama paaiškinti abipusio ryšio pobūdį (turinį), įskaitant informaciją apie tai, kaip šie subjektai užtikrina savo veiklos nepriklausomumą ir informacijos konfidencialumą (praktikos ar susitarimų dėl konfidencialios informacijos apsaugos), taip pat paprašyti nurodyti,

kaip konkrečiu atveju buvo išlaikytas susijusių asmenų nepriklausomumas teikiant pasiūlymus. Kita vertus, kasacinis teismas atkreipė dėmesį į tai, kad perkančiosios organizacijos pasyvumas aiškinantis susijusių asmenų dalyvavimo viešajame pirkime aplinkybes savaime nesuponuoja pačių griežčiausių padarinių, *inter alia*, pirkimo procedūrų pripažinimo neskaidriomis. Kasacinis teismas pažymėjo, kad pagal nuoseklia Teisingumo Teismo praktiką susijusių ūkio subjektų dalyvavimas yra teisėtas ir leistinas, todėl, siekiant įvertinti ir nustatyti tokių tiekėjų dalyvavimo viešojo pirkimo konkurse galimą nesavarankiškumą, vien jų sąsajos faktas be papildomų aplinkybių nustatymo ir ištyrimo nepateisina tokių tiekėjų pasiūlymų atmetimo. Šiame kontekste kasacinis teismas taip pat pažymėjo, kad tokių pirkimų procedūrų atvejais, koks šioje byloje, aktyvus perkančiųjų organizacijų vaidmuo neturėtų apsiriboti tik pirminiu kreipimusi į susijusius tiekėjus, o turėtų toks būti visos viešojo pirkimo procedūros metu, įskaitant tokių tiekėjų pasiūlymų vertinimą. Be to, svarbu vertinti ne tik tokių tiekėjų pasiūlymus, verslo praktikai prieštaraujanti elgesį pirkimo procedūrų metu (pvz., pasiūlymo atsiėmimą), bet reikia atsižvelgti ir į vėlesnį dalyvių elgesį, *inter alia*, teismo procese. Dėl to aktyvių tyrimo veiksmų turi imtis ne tik perkančiosios organizacijos, bet ir teismai.

Spręsdamas, ar byloje nustatytos ir pirmiau nurodytos aplinkybės sudaro pagrindą spręsti, kad tiekėjos A ir B tarpusavyje derino dalyvavimą Konkurse, jų ryšiai turėjo įtakos jų pasiūlymų turiniui (nepriklausomumui), kasacinis teismas išaiškino, kad susijusių asmenų antikonkurencinį elgesį galima nustatyti iš konkrečių aplinkybių, *inter alia*, netiesioginių įrodymų, kurie, kaip pažymėta Prejudiciniame sprendime, būtų objektyvūs ir nuoseklūs (o susijusiems asmenims būtų suteikta teisė pateikti priešingų įrodymų), visumos, nereikalaujant konkrečiai konstatuoti, jog tarpusavyje susiję asmenys susitarė veikti nesavarankiškai, nesąžiningai. Dėl to konkreti susijusių subjektų ryšio įtaka jų pasiūlymų nepriklausomumui gali būti nustatyta ir pagal vieno iš jų elgesį, veiksmus, nereikalaujant įrodyti, kad kitas apie juos žinojo. Pakanka nustatyti, ar vieno susijusio subjekto veiksmai (teisėti ar neteisėti) sudarė sąlygas kitam dėl to gauti naudos. Ginčo atveju, kai nustatytas įprastinei verslo praktikai prieštaraujantis pasyvus ūkio subjekto elgesys, kasacinis teismas konstatavo, kad nebūtina konkrečiai spręsti dėl pasiūlymo atmetimo teisėtumo, o pakanka preliminariai įvertinti, ar atmetą pasiūlymą pateikęs tiekėjas galėtų veiksmingai ginčyti jam nepalankų sprendimą, t. y. ar yra pagrindų, leidžiančių abejoti perkančiosios organizacijos sprendimu. Kasacinis teismas, įvertinęs Konkurso sąlygas, darė išvadą, kad perkančiosios organizacijos sprendimas atmesti tiekėjos A pasiūlymą, kurio tiekėja A neskundė, galėtų būti veiksmingai apskūstas.

Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas sprendė, kad tiekėjų A ir B ryšiai turėjo įtakos jų dalyvavimo nepriklausomumui, todėl jų pasiūlymai turėjo būti atmesti. Dėl to kasacinis teismas paliko galioti iš esmės nepakeistus pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinius sprendimus, kuriais pripažinti neteisėtais ir panaikinti atsakovės sprendimai dėl pasiūlymų eilės sudarymo ir laimėtojo išrinkimo bei pretenzijos atmetimo.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-317-469/2018

Dėl tiekėjų pasiūlymų (siaurąja prasme) vertinimo bei tinkamos tiekėjų teisių gynybos ir bylą nagrinėjančio teismo pareigos vertinti viešųjų pirkimų principų pažeidimus santykio

Ieškovė prašė panaikinti perkančiosios organizacijos priimtą sprendimą atmesti jos pasiūlymą, taip pat sprendimą dėl pretenzijos bei kitus priimtus sprendimus viešajame darbų pirkime (toliau – ir Konkursas); pripažinti negaliojančia viešojo pirkimo sutartį, o ieškovės techninį pasiūlymą – atitinkančiu viešojo pirkimo dokumentų reikalavimus. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai ieškinį atmetė.

Kasacinis teismas konstatavo, jog Konkursu perkamiems tiekėjų atliktiniems rangos darbams naudojamų priemonių – vamzdžių – techninių savybių vertinimas iš esmės susijęs su pasiūlymo siaurąja prasme, t. y. tiekėjo pasiūlytu viešojo pirkimo sutarties objektu, savybėmis, kaina, sutarties vykdymo aplinkybėmis, o ne su tiekėjų pajėgumo sritimi. Pasiūlymui siaurąja prasme vertinti taikytinos Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo (toliau – VPI)

39 straipsnio 1 dalies taisyklės, pagal kurias perkančiajai organizacijai leidžiama prašyti, kad dalyviai paaiškintų savo pasiūlymus, tačiau ji negali prašyti, siūlyti arba leisti pakeisti pasiūlymo esmės – pakeisti kainą arba padaryti kitų pakeitimų, dėl kurių pirkimo dokumentų reikalavimų neatitinkantis pasiūlymas taptų atitinkantis pirkimo dokumentų reikalavimus. Kasacinis teismas pažymėjo, jog dėl pasiūlymo siaurąja prasme vertinimo ir tiekėjų galimybės aiškinti (tikslinti) jo trūkumus laikomasi griežtos VPI 39 straipsnio 1 dalies taikymo pozicijos, koreliuojančios su proporcingumo ir turinio viršenybės prieš formą principais. Kai tiekėjo pasiūlyme siaurąja prasme nustatomi reikšmingi trūkumai ir kai net pagal turiningojo vertinimo principą perkančiosios organizacijos negali konstatuoti jo atitikties iškeltiems reikalavimams, tuomet tiekėjo paaiškinimai kaip keičiantys pasiūlymą iš esmės yra nepriimtini ir toks pasiūlymas atmestinas VPI 39 straipsnio 2 dalies 2 punkto pagrindu. Net jei tiekėjo padaryta klaida būtų akivaizdi (techninė), ji negali būti kvalifikuojama kaip redakcinio pobūdžio ir paprastai ištaisyti, jei identifikuotą trūkumą galima pašalinti tik iš naujo teikiant duomenis ar net visą pasiūlymą. Kai pirkimo sąlygose perkamų daiktų savybės apibūdintos tiksliais duomenimis, tokie techninės specifikacijos reikalavimai yra įvykdomi pateikiant konkrečius duomenis, o ne abstraktus turinio įsipareigojimus, jog reikalavimai bus įvykdyti. Kasacinis teismas pažymėjo, kad tiek iš teisinio reguliavimo, tiek iš jį aiškinančios teismų praktikos dėl pasiūlymo siaurąja prasme vertinimo matyti, kad tiekėjo deklaruojamų ir įrodinjamų techninių savybių neatitiktis viešųjų pirkimų sąlygoms neretai reiškia neatitiktį *de jure* (teisinę), o ne *de facto* (faktinę), nebent perkančioji organizacija reikalautų pateikti prekių pavyzdžius, atlikti bandymus, demonstraciją ar pan. Net jei tiekėjo siūlomos (naudojamos) prekės ar produktai iš tiesų yra tinkami ir iš esmės tenkintų pirkėjo nustatytus reikalavimus, tačiau tiekėjas nepateikia tai pagrindžiančių dokumentų ar šie turi trūkumų, jo pasiūlymas siaurąja prasme negali būti pripažintas atitinkančiu viešojo pirkimo sąlygas. Perkančioji organizacija nurodė techninius reikalavimus vamzdžiams, kurie bus naudojami atliekant perkamus darbus, nustatė, kad tiekėjas su pasiūlymu privalo pateikti siūlomų vamzdžių sertifikatus, todėl kasacinis teismas sprendė, kad sertifikatai įeina į pasiūlymo siaurąja prasme apimtį ir yra reikšmingi vertinant šią tiekėjo pasiūlymo dalį, o ieškovės pasiūlymas siaurąja prasme neatitiko perkančiosios organizacijos Konkurso sąlygose įtvirtintų reikalavimų pirkimo objektui ir šie pasiūlymo trūkumai dėl savo pobūdžio negalėjo būti ištaisyti, nepažeidžiant VPI 39 straipsnio 1 dalyje nustatytų ribojimų, todėl perkančioji organizacija pagrįstai ieškovės pasiūlymą atmetė.

Pasisakydamas dėl teismo diskrecijos viešųjų pirkimų bylose veikti *ex officio* (pagal įgaliojimus), kasacinis teismas nurodė, jog tiekėjas procese savo pasiūlymo vertinimo teisėtumą gali kvestionuoti taip pat ir visų tiekėjų pasiūlymų nelygiaverčiu vertinimu, kai tokia aplinkybė yra iškelta pretenzijoje, nebent ikiteisminėje ginčo stadijoje dėl šios aplinkybės nespęsta, nes šių aplinkybių tiekėjas objektyviai negalėjo nurodyti (CPK 423³ straipsnio 3 dalis). Ieškovė Konkurso metu prašė ją supažindinti su kitų dalyvių pasiūlymais, tačiau atsakovė šio prašymo netenkino. Pretenzijoje ieškovė iš esmės nekvestionavo savo pasiūlymo atmetimo dėl visų ar dalies tiekėjų pasiūlymų nelygiaverčio vertinimo, taip pat nenurodė, kad negali tiksliai šių aplinkybių pagrįsti, nes jai neteisėtai nebuvo leista susipažinti su kitų tiekėjų pasiūlymais, todėl kasacinis teismas sprendė, kad byla nagrinėję teismai teisingai konstatavo, jog ieškovė peržiūros procedūrą iš esmės inicijavo tik dėl savo pasiūlymo vertinimo netinkamumo. Taigi, nors apžvelgiamoje byloje į šalių ginčo teisme apimtį tiekėjų pasiūlymų vertinimo lygiateisiškumo aspektas neįėjo, kasacinis teismas pažymėjo, kad nuostata, jog tiekėjas savo reikalavimą teisme galėtų grįsti tik tokiais pažeidimais, kurie buvo iškelti pretenzijoje, taikytina tik tiekėjui (ieškovui), bet savaimė neapriboja teismo, kuris viešųjų pirkimų ginčus sprendžia kaip aktyvus arbitras. Kadangi viešųjų pirkimų bylos įstatymu priskirtos nedispozityviųjų bylų kategorijai, todėl teismas jose yra įpareigotas ir įgalintas gindamas viešąjį interesą veikti aktyviai: savo iniciatyva rinkti įrodymus, atsižvelgdamas ne tik į ieškinio pagrindą sudarančias, bet ir bylos nagrinėjimo metu (teismo posėdyje) paaiškėjusias aplinkybes, viršyti pareikštus reikalavimus, taikyti alternatyvius asmens teisių gynimo būdus (CPK 423⁸ straipsnis). Kita vertus, kasacinis teismas pažymėjo, jog aktyvus teismo vaidmuo viešųjų pirkimų ginčiuose negali būti aiškinamas kaip prievolė kiekvieną kartą nuodugniai išnagrinėti kiekvieną ieškovo nemotyvuotą abejonę ar deklaratyvius argumentus. Apžvelgiamoje byloje

pirmosios instancijos teismas, siekdamas nustatyti, ar atsakovė, vertindama pasiūlymus, laikėsi tiekėjų lygiateisiškumo, proporcingumo principų, priėmė nutartį išreikalauti iš atsakovės trečiojo asmens pateikto pasiūlymo dalis apie ieškinyje nurodytas ginčo aplinkybes. Dėl to kasacinis teismas sprendė, kad taip pirmosios instancijos teismas *ex officio* ėmėsi nagrinėti ieškinyje nepareikštą reikalavimą, tačiau tolesnių veiksmų neatliko ir šio reikalavimo neišnagrinėjo. Kasacinis teismas konstatavo, kad toks teismo procesinis elgesys nesuderinamas su civilinio proceso nuostatomis, ir byloje susiklosčiusiai situacijai vertinti pagal analogiją taikė CPK 327 straipsnio 2 dalies nuostatą, todėl skundžiamų teismų procesinių sprendimų dalis dėl viešųjų pirkimų principų pažeidimo vertinant tiekėjų pasiūlymus panaikino ir grąžino pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo.

Kasacinis teismas atkreipė dėmesį į tai, kad ieškinio reikalavimas dėl tiekėjo pretenzijos atmetimo nėra savarankiškas reikalavimas ir dėl to nepatenka į bylos nagrinėjimo dalyką. Viešųjų pirkimų ginčiuose teismui pripažinus ieškovo pagrindinio reikalavimo pagrįstumą ir tenkinus ieškinį ar jo dalį, perkančiosios organizacijos sprendimai, kuriais tiekėjo pretenzija buvo atmesta, netenka teisinės reikšmės ir teismui nereikia dėl jų atskirai spręsti, todėl kasacinis teismas bylos dalį dėl perkančiosios organizacijos sprendimo atmesti tiekėjo pretenziją ar jos neišnagrinėti nutraukė (CPK 293 straipsnio 1 punktas); kitą teismų procesinių sprendimų dalį paliko nepakeistą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. birželio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-234-469/2018

Civilinio proceso teisė

Dėl proceso dalyvio teisės paduoti atskirąjį skundą dėl teismo nutarties, kuria patenkintas prašymas išreikalauti rašytinius įrodymus

Byloje buvo sprendžiamas ginčas dėl atsakovėms priklausančių elektros kabelių pašalinimo iš ginčo žemės sklypų, kadangi, ieškovo teigimu, šie kabeliai nutiesti be jo sutikimo jam priklausančiuose žemės sklypuose. Šios bylos nagrinėjimo pirmosios instancijos teisme metu Nacionalinei žemės tarnybai prie Žemės ūkio ministerijos parengus išvadą, jog ginčo žemės sklypų planai turi būti tikslinami, pirmosios instancijos teismas, vadovaudamasis CPK 199 straipsniu (rašytinių įrodymų išreikalavimas), nutartimi leido vienai iš atsakovių ieškovo vardu atlikti ginčo žemės sklypų kadastrinius matavimus ir juos įregistruoti Nekilnojamojo turto registre. Ieškovas pateikė atskirąjį skundą, kuriuo prašė nutartį panaikinti. Tačiau pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai ieškovo atskirąjį skundą atsisakė priimti.

Kasacinis teismas sprendė, kad nagrinėjamu atveju teismo leidimas atsakovei atlikti ieškovui priklausančių ginčo žemės sklypų kadastrinius matavimus bei juos įregistruoti Nekilnojamojo turto registre reiškia nusprendimą ne dėl procesinių (pateikti dokumentus, kuriuose yra duomenų apie aplinkybes, turinčias reikšmės bylai (CPK 197 straipsnio 1 dalis), bet dėl materialųjų ieškovo teisių ir pareigų, nes atlikus atsakovės nurodytus veiksmus (kadastrinius matavimus) galimai pakistų ieškovo valdomų sklypų ribos bei jo kaip savininko teisių apimtis. Kasacinis teismas konstatavo, kad teisinis reglamentavimas ir jį aiškinant suformuota kasacinio teismo praktika leidžia daryti išvadą, kad CPK 199 straipsnio nuostatos nėra skirtos tokioms situacijoms, kai bylos šalys būtų įpareigojamos atlikti tam tikrus veiksmus, dėl kurių keistųsi jų materialiosios teisės ir pareigos.

Kasacinis teismas suformulavo tokią teisės aiškinimo taisyklę: nors CPK 199 straipsnio tvarka priimtos nutartys nėra skundžiamos atskiruoju skundu, tačiau tokiu atveju, kai nutarties turinys faktiškai šios normos nuostatų neatitinka, turi būti sprendžiama, ar tokia nutartimi nėra užkertamas kelias tolesnei bylos eigai, ir svarstomas klausimas, ar dėl tokios nutarties negali būti duodamas atskirasis skundas.

Atsižvelgdamas į nurodytus išaiškinimus, kasacinis teismas padarė išvadą, jog vienai iš atsakovių atlikus ginčijama nutartimi leistus veiksmus, galimai būtų nuspręsta dėl ieškovo žemės sklypų ribų pakeitimo nesant byloje tokio reikalavimo, o tai reikštų ginčo dėl teisės išsprendimą, todėl konstatavo, kad iš esmės tokia nutartimi užkertama galimybė tolesnei bylos eigai. Dėl to

kasacinis teismas panaikino bylą nagrinėjusių teismų procesinius sprendimus ir atskirojo skundo priėmimo klausimą perdavė nagrinėti pirmosios instancijos teismui iš naujo.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. birželio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-245-378/2018

Dėl teismo sprendimo išaiškinimo

Atsakovė prašė išaiškinti pirmosios instancijos teismo sprendimą, t. y. kokios formos nuomos sutartis turi būti sudaryta su ieškove – būsto nuomos ar Vilniaus miesto savivaldybės socialinio būsto nuomos sutartis, taip pat kokia konkreti įstatymo ar kito teisės akto norma taikytina sudarant teismo nurodytos formos nuomos sutartį. Pirmosios instancijos teismas prašymą tenkino ir išaiškino, kad su ieškove turi būti sudaryta Vilniaus miesto savivaldybės socialinio būsto nuomos sutartis. Apeliacinės instancijos teismas pirmosios instancijos teismo nutartį panaikino ir prašymą dėl teismo sprendimo išaiškinimo atmetė.

Kasacinis teismas pažymėjo, jog, nors byla buvo išnagrinėta kasacine tvarka, tačiau vykdytina yra palikta nepakeista pirmosios instancijos teismo sprendimo dalis, kuria atsakovė įpareigota sudaryti su ieškove atitinkamų patalpų nuomos sutartį. Dėl to ir išaiškinimo objektas, esant sąlygoms bei poreikiui tinkamo įvykdymo tikslu išaiškinti nurodytą teismo sprendimo dalį, yra būtent ši pirmosios instancijos teismo sprendimo dalis, kurią aiškinant atsižvelgtina į su ja susijusią kasacinio teismo nutarties dalį, o subjektas – sprendimą priėmęs pirmosios instancijos teismas (CPK 278 straipsnio 1 dalis). Kasacinis teismas konstatavo, kad pirmosios instancijos teismas, aiškindamas nurodytą jo priimto sprendimo dalį, tai atliko neperžengdamas įstatymu jam suteiktos kompetencijos ribų. Kasacinis teismas pažymėjo ir tai, kad teismo nutarčiai sprendimo išaiškinimo klausimu, kaip ir teismo sprendimui, taikomi teisėtumo bei pagrįstumo reikalavimai, pagal CPK 278 straipsnio 4 dalį dėl teismo nutarties sprendimo išaiškinimo klausimu gali būti duodamas atskirasis skundas, taigi (ne)išaiškinimo rezultato nelemia sprendimo išaiškinimo subjektas bei šio diskrecija.

Kadangi pirmosios instancijos teismas pagrįstai nustatė sąlygų teismo sprendimui išaiškinti egzistavimą ir ėmėsi aiškinti sprendimą bei jį aiškino neperžengdamas įstatymu suteiktos kompetencijos ribų, tačiau sprendimą išaiškino netinkamai, kasacinis teismas pakeitė pirmosios instancijos nutartį dėl sprendimo išaiškinimo ir išaiškino, kad nurodytu sprendimu atsakovė yra įpareigota sudaryti su ieškove ne socialinio būsto nuomos sutartį, o gyvenamosios patalpos nuomos sutartį.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-252-701/2018

Dėl Europos vykdomojo rašto išdavimo ir panaikinimo

Pareiškėja (skolininkė) kreipėsi į teismą, prašydama panaikinti notarės išduotą Europos vykdomąjį raštą, kuriuo kreditoriui skolininkės išduoto vekselio ir jame padaryto vykdomojo įrašo pagrindu leista vykdyti reikalavimą pareiškėjos atžvilgiu. Pirmosios instancijos teismas pareiškėjos prašymą atmetė, apeliacinės instancijos teismas – tenkino. Apžvelgiamoje byloje kilo teisės klausimai dėl 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 805/2004 (toliau – Reglamentas 805/2004), sukuriančio neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą, normų, reglamentuojančių Europos vykdomojo rašto išdavimo sąlygas, bei jų santykio su vekselius reglamentuojančiomis nacionalinės teisės normomis.

Kasacinis teismas nurodė, kad Reglamento 805/2004 3 straipsnio 1 dalyje nustatyta, jog Europos vykdomuoju raštu pripažįstami vykdomieji dokumentai – tai teismo sprendimai, susitarimai ir autentiški dokumentai dėl neginčytinų reikalavimų; d) punkte detalizuojant, kad reikalavimas laikomas neginčytinu, jeigu skolininkas aiškiai sutiko su juo autentiškame dokumente. Pagal 3 straipsnio 2 dalį, šis reglamentas taip pat taikomas sprendimams, priimtiems po Europos vykdomuoju raštu pripažintų teismo sprendimų, susitarimų ar autentiškų dokumentų užginčijimo. Reglamento 805/2004 4 straipsnio 3 dalyje a) punkte pateikta tokia sąvokos „autentiškas

dokumentas“ apibrėžtis, tai yra: dokumentas, kuris buvo formaliai parengtas arba užregistruotas kaip autentiškas dokumentas, ir kurio autentiškumas: i) susijęs su parašu ir dokumento turiniu; ir ii) buvo nustatytas valdžios institucijos ar kitos institucijos, kurią šiam tikslui įgaliojo šio dokumento kilmės valstybė narė. Kasacinis teismas išaiškino, kad Reglamento 805/2004 4 straipsnio 3 dalyje įtvirtintos kumuliatyvios sąlygos, įgyvendinimo Lietuvos Respublikos teisinėje sistemoje tikslais detalizuotos Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės aktų įgyvendinimo įstatymo (toliau – Įgyvendinimo įstatymas) 15 straipsnyje, suponuoja, kad autentišku dokumentu yra laikomas vekselis, kuriame padarytas notaro vykdomasis įrašas. Kasacinis teismas pažymėjo, kad neapmokėto vekselio buvimas *per se* (savaime) nėra pakankamas pagrindas konstatuoti neginčytiną reikalavimą Reglamento 805/2004 taikymo aspektu, t. y. skolininko aiškų sutikimą su reikalavimu autentiškame dokumente. Kasacinis teismas išaiškino: kadangi autentišku dokumentu laikoma dviejų elementų visuma – vekselis su jame padarytu notaro vykdomuoju įrašu, sprendžiant dėl reikalavimo neginčytinumo, aiškaus skolininko sutikimo kriterijus turi būti taikomas tiek vekseliui, tiek notaro vykdomajam įrašui. Kasacinis teismas konstatavo, kad Reglamento 805/2004 taikymo aspektu aplinkybė, jog skolininkas, tinkamai informuotas apie neapmokėtą vekselį, iki vykdomojo įrašo padarymo neužginčija reikalavimų pagal vekselį, atitinka neginčytino reikalavimo kriterijus dėl pirmojo autentiško dokumento elemento – vekselio. Atsižvelgiant į vekselio, kaip vertybinio popieriaus, specifiką, kitokiu būdu išreikštas aiškus skolininko sutikimas su reikalavimu nereikalingas. Tačiau kasacinis teismas taip pat išaiškino, kad notaras negali išduoti Europos vykdomojo rašto dėl autentiško dokumento – vekselio su vykdomuoju įrašu, jeigu suinteresuoti asmenys užginčija vykdomąjį įrašą, iki galutinio teismo sprendimo dėl ginčo priėmimo. Atsižvelgiant į tai, kad Europos vykdomasis raštas pažymi apie kilmės valstybėje vykdytiną reikalavimą, jį išduodantis notaras turi būti įsitikinęs, kad autentiškas dokumentas – vekselis su notaro atliktu vykdomuoju įrašu – nėra užginčytas. Nors kol nėra išspręstas ginčas, kad nebuvo prievolės pagal vekselį atsiradimo pagrindo arba kad jis negalioja, tol vekselio turėtojo reikalavimo teisė pagal vekselį yra galiojanti ir vykdytina, Reglamento 805/2004 prasme tuo laikotarpiu, kai yra ginčijamas vekselis ar vekselyje atliktas vykdomasis įrašas, t. y. autentiškas dokumentas, Europos vykdomasis raštas negali būti išduodamas.

Apžvelgiamoje byloje notarei išdavus ginčijamą Europos vykdomąjį raštą, vekselio laiduotoja kreipėsi į teismą prašydama pripažinti vekselio turėtojos reikalavimą neteisėtu, o vekselyje padarytą vykdomąjį įrašą negaliojančiu. Nurodytas ginčas yra nagrinėjamas kasacinės instancijos teisme. Atsižvelgdamas į tai, kasacinis teismas sprendė, kad ginčijamas Europos vykdomasis raštas išduotas ginčijamam autentiškam dokumentui, todėl yra neteisėtas ir apeliacinės instancijos teismo pagrindai panaikintas. Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas paliko apeliacinės instancijos teismo nutartį nepakeistą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. birželio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-277-469/2018

Statybų teisė

Dėl Nekilnojamojo turto registro ir Miškų valstybės kadastro duomenų sąveikos bei neteisėtos statybos padarinių šalinimo

Prokuroras, gindamas viešąjį interesą, prašė pripažinti negaliojančiais atsakingų institucijų priimtus administracinius aktus, leidžiančius atsakovams vykdyti statybą žemės sklype, kurio dalį sudaro miškų ūkio paskirties žemė, įpareigoti atsakovus nugriauti neteisėtai pastatytus statinius bei sutvarkyti statybvietę. Atsakovai priešieškiniu prašė nustatyti taksacinių miško žemės sklypų ribą ir plotą pagal atliktų kadastrinių matavimų duomenis. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai ieškinį tenkino, o priešieškinių atmetė.

Apžvelgiamoje byloje atsakovai statybų ginčo žemės sklype teisėtumą grindė argumentais, kad, atlikus jo kadastrinius matavimus, nustatyta, jog pastatų užimtoje ginčo žemės sklypo dalyje miško nėra, todėl teismai turėjo vadovautis Nekilnojamojo turto registro, o ne Miškų valstybės kadastro duomenimis. Kasacinis teismas pažymėjo, kad teismų praktikoje jau buvo išaiškinta, jog

rinkti, kaupiti ir registruoti informaciją apie miškų plotus yra Miškų valstybės kadastro prerogatyva, todėl sprendžiant dėl žemės sklype esančios miško žemės dydžio, turi būti vadovaujama Miškų valstybės kadastro, o ne Nekilnojamojo turto registro duomenimis. Nors atsižvelgiant į šių kadastrų paskirtį, objektus, duomenų įregistravimo ir išregistravimo pagrindus, jų duomenys gali nesutapti, tačiau tai savaime nereiškia, jog Miškų valstybės kadastro tvarkytojo duomenys yra neteisingi. Kasacinis teismas pažymėjo, jog nekilnojamojo daikto kadastriniais matavimais nustatomi nekilnojamojo daikto tapatybė ir ši daiktą apibūdinantys kadastro duomenys, tačiau jais nenustatoma žemės naudmenų rūšis, vienos žemės naudmenos nekeičiamos kitomis. Kadangi pagal Lietuvos Respublikos miškų įstatymo 2 straipsnio 3 dalyje pateiktą miško žemės apibrėžtį miško žeme laikomi ir tokie plotai, kuriuose miškas faktiškai neauga, todėl net ir tuo atveju, jeigu ginčo žemės sklype esančioje miško žemėje augęs miškas buvo iškirstas (išnyko) ir atliekant sklypo kadastrinius matavimus miško joje nebuvo, tai nereiškia, kad ši žemė nebėra miško žemė. Todėl kasacinis teismas padarė išvadą, kad kadastrinių matavimų duomenų įregistravimas Nekilnojamojo turto registre negali pakeisti miško žemės teisinio statuso, sumažinti ar padidinti šios žemės plotą konkrečiame žemės sklype ir sudaryti pagrindą nesivadovauti Miškų valstybės kadastro duomenimis.

Kasacinis teismas, remdamasis bylą nagrinėjusių teismų nustatytais aplinkybėmis, kad ginčo žemės sklype esantys statiniai pastatyti miško paskirties žemėje, pažymėjo, jog tokios paskirties žemėje gyvenamųjų ir su jais susijusių pastatų statyba draudžiama. Spręsdamas neteisėtos statybos padarinių šalinimo klausimą, kasacinis teismas nurodė, kad ginčijami teismų sprendimai priimti laikantis ankstesnės kasacinio teismo praktikos, pagal kurią nesant byloje reikalavimo nustatyti kaltus asmenis, teismas, spręsdamas dėl statybos pagal neteisėtai išduotą statybą leidžiantį dokumentą padarinių šalinimo, neturėjo pareigos savo iniciatyva nustatyti kaltų asmenų, kurių lėšomis turi būti šalinami statybos pagal neteisėtai išduotą statybą leidžiantį dokumentą padariniai. Tačiau naujausioje kasacinio teismo praktikoje, atsižvelgiant į Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – EŽTT) 2018 m. sausio 9 d. sprendimą byloje *Tumeliai prieš Lietuvą* (peticijos Nr. 25545/14), laikomasi pozicijos, jog statybos padarinių pagal neteisėtai išduotą statybos leidimą šalinimo būdas, kai kalti dėl neteisėtai išduoto statybos leidimo asmenys nenustatomi, o statytojas įpareigojamas savo lėšomis pašalinti neteisėtos statybos padarinius, akivaizdžiai neatitinka EŽTT praktikoje nurodytų standartų ir pažeidžia Europos Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 1 Protokolo 1 straipsnio nuostatas. Kadangi pirmosios instancijos teismas atsisakė nustatyti dėl neteisėtos statybos leidžiančio dokumento išdavimo kaltus subjektus ir įpareigojo atsakovus nugriauti vieną iš pastatų savo ir Trakų rajono savivaldybės administracijos bei Nacionalinės žemės tarnybos lėšomis, o kitus statinius – savo lėšomis, ir apeliacinės instancijos teismas dėl šio argumento nepasisakė, kasacinis teismas sprendė, kad nebuvo spręsta dėl asmenų, kaltų dėl neteisėtos statybą leidžiančio dokumento išdavimo.

Nustatęs, kad skundžiamų procesinių sprendimų dalys dėl neteisėtos statybos padarinių šalinimo neatitinka EŽTT ir naujausios kasacinio teismo praktikos, kasacinis teismas jas panaikino ir šią bylos dalį perdavė nagrinėti iš naujo pirmosios instancijos teismui; kitas procesinių sprendimų dalis paliko nepakeistas.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. birželio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-281-403/2018

Darbo teisė

Dėl darbdavio regreso teisės į darbuotoją

Ieškovė (darbdavė) regreso tvarka prašė priteisti iš buvusio darbuotojo, sukėlusio eismo įvykį, nukentėjusiems asmenims išmokėtas neturtinės žalos atlyginimo sumas bei nuostolių, ieškovės patirtų dėl negalėjimo po eismo įvykio naudotis transporto priemone, atlyginimą. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai ieškinį tenkino.

Kasacinis teismas nurodė, kad darbdavys, atlyginęs darbuotojo veiksmais padarytą žalą, įgyja regreso (atgręžtinio reikalavimo) teisę į darbuotoją – tokia darbdavio teisė yra pirmiausia

reglamentuota Lietuvos Respublikos darbo kodekse (toliau – DK) (šios bylos ginčui spręsti taikytina redakcija, galiojusi iki 2017 m. liepos 1 d.), kaip *lex specialis* (specialusis įstatymas), tiksliau – 253 straipsnio 3 punkte ir 257 straipsnio 4 dalyje, be to, išplaukia ir iš CK 6.280 straipsnio 1 dalies, kuri bendriausia prasme reguliuoja regreso (atgręžtinio reikalavimo) teisę. Įvertinęs CK 6.280 straipsnio 1 dalyje nurodytas bendro pobūdžio nuostatas, kasacinis teismas konstatavo, kad regreso teisės apimtis tiesiogiai (proporcingai) priklauso nuo atlygintos žalos dydžio (nebent įstatymai nustato kitokią regreso teisės apimtį).

Kasacinis teismas darė išvadą, kad darbuotojo atsakomybės apimties nustatymo taisyklės (DK 254–255 straipsniai) taikytinos ne tik tais atvejais, kai darbuotojas savo neteisėtais veiksmais tiesiogiai padaro darbdaviui žalą, bet ir tais atvejais, kai darbdavys, atlyginęs darbuotojo veiksmais padarytą žalą, įgyvendina regreso (atgręžtinio reikalavimo) teisę į darbuotoją. Kasacinis teismas konstatavo, kad darbdavio regreso teisės į darbuotoją apimtis, jeigu darbuotojo veiksmais trečiajam asmeniui padarytos žalos atvejis nepatenka tarp DK 255 straipsnio reglamentuotų atvejų, ribojama trimis vidutiniais mėnesiniais darbo užmokesčiais (DK 257 straipsnio 4 dalis). Tai CK 6.280 straipsnio 1 dalies prasme reiškia įstatymo nustatytą kitokį regreso (atgręžtinio reikalavimo) teisės dydį (apimtį). Kasacinis teismas pažymėjo, kad DK 255 straipsnyje yra įtvirtintas baigtinis darbuotojų visiškos materialinės atsakomybės atvejų sąrašas. Be kitų atvejų, patenkančių į šį sąrašą, darbuotojas privalo atlyginti visą žalą, jeigu žala padaryta jo nusikalstama veika, kuri yra konstatuota Baudžiamojo proceso kodekso nustatyta tvarka (2 punktas). Bylą nagrinėjusių teismų nustatytos faktinės aplinkybės patvirtina, kad žala tretiesiems asmenims yra atsakovo nusikalstamos veikos pasekmė. Kasacinis teismas sprendė, kad ieškovės regreso teisės į atsakovą apimtis sutampa su tretiesiems nukentėjusiems asmenims sumokėtų neturtinės žalos atlyginimų dydžiais, kitaip tariant, ieškovė turi teisę regreso tvarka reikalauti iš atsakovo tiek, kiek neturtinės žalos atlyginimo forma sumokėjo tretiesiems nukentėjusiems asmenims. Tas pats atsakovo atsakomybės apimties prasme pasakytina ir apie išlaidų už transporto priemonės subnuomą kompensavimą, tačiau ieškovė, reikalaudama šių išlaidų atlyginimo, įgyvendina ne regreso (atgręžtinio reikalavimo) teisę, o savo, kaip žalą tiesiogiai patyrusio subjekto, materialiąją subjektinę teisę į žalos atlyginimą.

Kasacinis teismas pažymėjo, kad, siekiant užtikrinti tinkamą abiejų darbo teisinių santykių šalių teisių ir teisėtų interesų pusiausvyrą, darbdavys, vykdamas didesnio pavojaus veiklą, turi prisiimti tam tikrą žalos padarymo tretiesiems asmenims rizikos, galinčios materializuotis per darbuotojo veiksmus, kuriuos jis atlieka, vykdydamas darbo sutartimi pavestas darbo funkcijas, dalį. Tokios rizikos prisiėmimas reiškia, kad darbdavys, vykdamas didesnio pavojaus veiklą, turi prisiimti (atlyginti) tretiesiems asmenims darbuotojo veiksmais padarytos žalos dalį (be regreso teisės į darbuotoją). Darbdaviui tenkančios prisiimti (atlyginti) žalos dydis nustatytinas atsižvelgiant į vykdomos veiklos pobūdį, pavojingumą ir atitinkamai potencialios žalos padarymo tretiesiems asmenims rizikos laipsnį, darbuotojui pavestų vykdyti darbo funkcijų pobūdį, darbuotojo veiksmų, kuriais tretiesiems asmenims padaryta žala, atitiktą pavestoms vykdyti darbo funkcijoms ir kitas teisiškai reikšmingas aplinkybes. Kasacinis teismas konstatavo, kad darbdavio vykdomos veiklos pobūdis (pavojingumas) yra neatsiejamai susijęs su žalos atsiradimo tikimybe, todėl DK 257 straipsnio 5 dalies prasme laikytinas kriterijumi, kurio pagrindu gali būti mažinamas darbdaviui priteistinas žalos atlyginimas. Atsižvelgdamas į tai, kad ieškovė vykdo didesnio pavojaus aplinkiniams (krovinių pervežimo) veiklą, o atsakovui darbo sutartimi pavestų (vairuotojo–ekspeditoriaus) darbo funkcijų vykdymas neatsiejamai susijęs su didesnio pavojaus šaltinio naudojimu, kasacinis teismas sprendė, kad šią bylą nagrinėję teismai, nustatydami ieškovei priteistino žalos atlyginimo dydį, be pagrindo neįvertino ieškovės vykdomos veiklos pobūdžio, pavojingumo ir žalos padarymo tretiesiems asmenims vykdam šią veiklą rizikos laipsnio. Teismai nepagrįstai priskyre atsakovui visą riziką, kylantią iš ieškovės vykdomos veiklos, susijusios su didesniu pavojumi aplinkiniams, ir kartu visas neigiamas pasekmes, kurios atsirado materializavusis aptariamai rizikai. Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas panaikino apeliacinės instancijos teismo nutartį ir perdavė bylą nagrinėti iš naujo šiam teismui.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. birželio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-225-690/2018

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

Gynėjų g. 6, 01109 Vilnius

Tel. + 370 5 2 616 466

Faks. + 370 5 261 6813

El. paštas: lat@teismas.lt

www.lat.lt